

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Filozofická fakulta

Historický ústav

Bakalářská práce

Prager Presse, Arne Laurin a meziválečná Praha

Vedoucí práce: PhDr. Jitka Rauchová, Ph.D.

Autor práce: Štefanová Alena

Studijní obor: Historie

Ročník: 3

2009

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/ 1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

České Budějovice, 30. května 2009

.....

Předkládaná bakalářská práce *Prager Presse, Arne Laurin a meziválečná Praha* se věnuje problematice žurnalistiky v meziválečné době. Pomocí studia archivních materiálů a dosud vydaných pamětí si práce klade za svůj cíl objasnit problematiku podílu médií na utváření profilu kulturního života meziválečné Prahy, a to na příkladu státem dotovaného, německy psaného deníku Prager Presse. Dále se na základě archivních materiálů a vydaných pamětí snaží objasnit postavení deníku Prager Presse v systému meziválečné žurnalistiky.

Pozornost je věnována i osobnosti šéfredaktora Arne Laurina a jeho roli v utváření moderní kultury meziválečného Československa. Práce se snaží přiblížit postavení a vliv Arne Laurina v meziválečné době a rovněž chce dokázat, že Arne Laurin je právem považován za jednoho z nejinformovanějších a nejvlivnějších osobností první republiky a období mezi dvěma válkami.

Presented bachelor work *Prager Presse, Arne Laurin and interwar Prague* attends to question of journalism during interwar period. With help of archival materials' and memoirs' study, the work tries to cast light upon matter of media's share on formation of interwar Prague's cultural life using example of government endowed, german written, daily newspaper Prager Presse. Further it tries to clear up daily newspaper Prager Presse's status in interwar Prague's system using archival materials and memoirs.

Attention is also paid to personality of general editor Arne Laurin and his role on formation of interwar Czechoslovakia's modern culture. The work tries to introduce Arne Laurin's status and influence in this interwar period and also wants to prove that Arne Laurin is deservedly considered as one of the most informed a most influential personalities of first republic and period between two wars.

Obsah

Úvod.....	6
1. Československá žurnalistika v meziválečné době.....	10
2. Postavení a vliv německého tisku v meziválečném Československu.....	18
2.1 Tomáš Garrigue Masaryk a česko – německá problematika.....	18
2.1.1 Pátečníci jako fenomén meziválečné Prahy.....	21
2.2 Prohradně orientovaná žurnalistika.....	23
2.3 Německý tisk	27
3. Založení Prager Presse a Arne Laurin.....	30
3.1 Redaktoři Prager Presse.....	33
3.2 Laurinova unikátní novinářská knihovna.....	37
4. Role Prager Presse a Arne Laurina v systému meziválečné československé kultury.....	39
4.1 Arne Laurin a jeho kontakty s ostatními domácími periodiky.....	39
4.2 Arne Laurin a jeho kontakty v zahraničí.....	50
Závěr.....	61
Prameny a literatura.....	64
Seznam příloh.....	67

ÚVOD

Bakalářská práce *Prager Presse, Arne Laurin a meziválečná Praha* se věnuje osobnosti Arne Laurina a jeho roli v utváření moderní kultury meziválečného Československa. Práce si na základě studia archivních materiálů a vydaných pamětí klade za cíl objasnit problematiku podílu médií na utváření profilu kulturního života meziválečné Prahy, a to na příkladu státem dotovaného, německy psaného deníku Prager Presse. Práce chce rovněž přispět k objasnění specifického postavení tohoto deníku v systému meziválečné žurnalistiky.

Osobnost Arne Laurina nepatří k frekventovaným oblastem badatelského zájmu. Přesto, se podle mého názoru jedná o osobnost, bez které by byl výklad české meziválečné kultury nemyslitelný. Toto je také jeden z důvodů, proč jsem se rozhodla tomuto tématu věnovat svou pozornost. Jako další důvody lze uvést, že meziválečné období, a především tedy jeho kulturní stránka je středem mého historického zájmu. A další z podnětů, díky kterému jsem se rozhodla pro toto téma, bylo také to, že ještě nebylo historiky uceleně zpracováno.

Z archivních pramenů lze poznat osobnost Arne Laurina především po stránce pracovní. Je to důsledek toho, že korespondence Arne Laurina, která je uložena v Literárním archivu Památníku národního písemnictví, pochází z převážné většiny z dvacátých a třicátých let dvacátého století. To znamená z období, kdy Arne Laurin zastával pozici šéfredaktora Prager Presse. Osobní život z archivních materiálů, které jsem měla k dispozici nelze tedy s úplnou přesností specifikovat.

Zajímavou skutečností bezesporu také je, že osobní život Arne Laurina nelze blíže interpretovat ani z dosud vydaných pamětí. V těchto pramenech je o jeho osobě ve většině případech vždy jen zmínka. Toto nám také o mnohém vypovídá. Domnívám se, že toto zjištění si lze vysvětlit několika důvody. Jedním z důvodů může být to, že osobnosti kulturního a politického života meziválečného Československa považovali Arne Laurina za tolik známou a významnou osobnost, že neměli potřebu o něm něco více psát, protože předpokládali, že ho všichni znají.

Z vydaných pamětí lze ale dobře interpretovat propojenost sfér kulturního života meziválečného Československa. Dále je v nich vidět patrná snaha pojmenovat fenomény typické pro meziválečnou Prahu. K danému tématu jsou nejužitečnější paměti Františka Kubky *Na vlastní oči. Pravdivé povídky o mých současníkch*. Kubka v nich vzpomíná na své začátky a působení v Prager Presse a přibližuje v nich i osobnosti

redaktorů tohoto deníků, včetně šéfredaktora Arne Laurina. Z dalších pamětí, které mi byly při zpracování tématu nejvíce nápomocny lze jmenovat paměti Julia Firta *Knihy a osudy* a Václava Dolejšiho *Noviny a novináři. Z poznámek a vzpomínek*, z nichž lze kromě jiného vyčíst atmosféru doby a přiblížit situaci novinářů v meziválečné době.

Z odborné literatury, které je k meziválečnému období vydané dostatek, lze přiblížit politickou situaci v Československu a mimo jiné odborná literatura také umožňuje popsat i kulturní život československého státu. K nastínění politické situace, zejména tedy k problematice Čechů a Němců jsem nejvíce využila knih týkajících se osobnosti prezidenta Tomáše Garigua Masaryka a publikace týkající se Čechů a Němců. K objasnění situace v žurnalistice a přiblížení systému tisku v meziválečném Československu jsem čerpala z knihy Mileny Beránkové *Dějiny československé žurnalistiky III*. Dále mi k přiblížení periodik, které vycházely na našem území posloužily knihy týkající se novináře Ferdinanda Peroutky.

V první kapitole předkládané práce je v obecné rovině nastíněn systém meziválečné československé žurnalistiky. Mimo to, že je zde formulován systém tisku, jsou zde zmíněna i nejdůležitější a nejvlivnější periodika, která v té době na československém území vycházela a je zde nastíněn jejich vliv a role v systému československé kultury.

Druhá kapitola je kromě jiného věnována osobnosti T. G. Masaryka. Na příkladu této osobnosti se snažím přiblížit jaké panovaly vztahy mezi českým a německým národem v Československu a na základě toho zhodnotit, co česko – německá problematika znamenala pro systém československé meziválečné kultury. Přiblížit tuto problematiku na příkladu T. G. Masaryka jsem se rozhodla z toho důvodu, že T. G. Masaryk byl ve svém prezidentském funkčním období velmi uznávanou osobností a pro utváření názorů a postavení nově vzniklého státu je podle mého mínění postoj a názor hlavy státu velmi důležitý a nezanedbatelný.

V další části práce jsou zmíněna periodika, která přímo podporovala prezidentskou kancelář a politiku T. G. Masaryka. Pozornost jsem se rozhodla věnovat i jednomu z nejvýznamnějších novinářů Ferdinandu Peroutkovi, bez jehož jména si interpretaci problematiky meziválečné kulturní sféry nedokáži představit.

Předkládaná práce se samozřejmě věnuje i problematice německého tisku, který byl jistě neodmyslitelnou součástí systému žurnalistiky té doby. Význam a vliv německého tisku je ukázán na příkladu několika vlivných německých periodik, které v Československu vycházely. Mezi takové německé deníky se řadil jistě i Prager

Tagblatt, který byl ve své době nejvýznamnějším německým periodikem, který byl v meziválečné Praze k dostání.

Prager Tagblatt ale nebyl jediným významným německým deníkem. Konkurenci mu totiž tvořil neméně vlivný, státem dotovaný Prager Presse. Prager Presse byl deníkem, který nacházel svou podporu i u prezidenta T. G. Masaryka, který byl hlavním iniciátorem jeho založení.

Pozornost není věnována jen samotnému Prager Presse, ale práce se snaží více přiblížit i osobnost Arne Laurina, který je dnes české veřejnosti znám spíše jako autor unikátní novinářské soukromé knihovny, než jako šéfredaktor Prager Presse.

Na základě korespondence s několika osobnostmi kulturního života, jmenovitě s Františkem Šelepou, Ludvíkem Bradáčem, Karlem Alénem Divišem, Robertem Saudkem, Jiřím Mahenem, Antonínem Stanislavem Mágrem a Jaromírem Johnem chce práce objasnit pozici Arne Laurina v systému meziválečné žurnalistiky a přiblížit jeho vliv na jiné osobnosti kulturní sféry a zároveň na základě jeho osobní korespondence ukázat, že Laurin je oprávněně považován za jednoho z nejlépe informovaných novinářů své doby.

Byly proto vybrány osobnosti působící jak v Československu, tak i za hranicemi. Dále byli vybráni představitelé dalších významných deníků, které v Československu vycházely. Na základě korespondence s Františkem Šelepou a Jiřím Mahenem se práce snaží přiblížit spolupráci Laurina s dalším kulturním centrem bývalého Československa, s Brnem a budou blíže přiblíženy kontakty Arne Laurina s brněnským centrem Lidových novin.

Novinkou v meziválečném Československu byly ilustrované časopisy, které začaly být ve velké míře vydávány. Za nejvýznamnější ilustrovaný časopisem té doby se považoval Pestrý týden. Na příkladu šéfredaktora Pestrého týdne Jaromíra Johna a jeho korespondence s Arne Laurinem bude blíže specifikováno jaké panovaly vztahy nejen mezi těmito dvěma osobnostmi, ale jak také fungovala spolupráce mezi Prager Presse a právě Pestrým týdnem.

Korespondence Arne Laurina je velmi obsáhlá, jeho fond se skládá z 75 kرتونů. Ovšem důležitější než kvantita je obsah dopisů, které jsou ve fondu uloženy. V některých případech je dopisů málo, v některých případech jde jen o různá blahopřání k narozeninám, k Novému roku či brzkému uzdravení. Proto je nutné si ještě než se začne s korespondencí pracovat nejprve zjistit kolik je s danou osobností zachováno

dopisů a pak se zaměřit na jejich obsah. V některých případech je korespondence oboustranná, v některých nikoliv.

Na závěr zbývá už jen poděkovat a vyjádřit vděčnost všem, bez jejichž pomoci by napsat tuto práci nebylo možné. Moje poděkování patří pracovníkům knihoven, dále pracovníkům Literárního archivu Památníku národního písemnictví za jejich ochotu. Velký dík za veškerou podporu, pomoc a přátelské slovo patří Jitce Rauchové.

1. ČESKOSLOVENSKÁ ŽURNALISTIKA V MEZIVÁLEČNÉ DOBĚ

Mezi léty 1918-1938 působily v Československu samozřejmě i další sdělovací prostředky, ovšem mediální vliv na společnost měl ve 20. letech zatím jen tisk. Nejvýznamnějším byl stejně jako dnes tisk periodický, tj. vycházející v pravidelně stanovených obdobích, a z něj pak tisk denní. Pozorujeme-li působení periodicky vycházejícího tisku, pak je jistě patrné, že nejmocnější byly noviny.

Noviny, periodikum obvykle vytištěné na laciném papíře zvaný novinový, obsahují převážně zpravodajské informace o obecných nebo speciálních tématech a mohou být publikovány denně, týdně, každé dva týdny, měsíčně, každé dva měsíce nebo čtvrtletně. Noviny jsou deníky plné nových zpráv. Mohou obsahovat politické události, ekonomii, sport a komentáře (úvodníky, rubriky nebo politické skicy). Mnohé také obsahují zprávy o počasí a předpovědi. Noviny také obsahují fotografie, kreslené seriály a jinou zábavu jako jsou například křížovky. Nutno poznamenat, že vnitřní uspořádání novin se lišilo případ od případu. Jistá pravidla ale přece jen existovala. Každé číslo novin uváděl úvodník, který vyjadřoval názory na nejdůležitější otázky doby. Zbytek první strany a druhá strana byly určeny pro závažné události, především vnitropolitické. Následující strany byly určeny pro popis a rozbor zahraniční situace, pro informace z kulturního světa¹. Důležitou součástí novin byly dopisy čtenářů a samozřejmě inzerce. Noviny jsou tedy jistě jevem neodlučitelným od moderní civilizace, mají jedinečný vliv ve společnosti a jsou dnes jedním z předních nástrojů vlivu na vedení a řízení společnosti.

Toto vše vypovídá o tom, že noviny jsou periodikem, které má hned několik významů. Jako hlavní význam je určitě zapotřebí uvést význam informační. Noviny umožňují dozvědět se o dění nejen v celém státě, ale i v celém světě, a to ať už jde o zprávy politické, vědecké a nebo třeba sportovní. Pozorný čtenář se jistě při čtení zpráv v novinách zamýšlí nad jejich obsahem. Dá se tedy říci, že čtenáři noviny pomáhají v mnoha případech utvářet názory, mnohdy mohou ovlivňovat charakter čtenáře, mohou v nesčetných případech člověku pomoci. Noviny jsou periodikum, které člověka vzdělává a samozřejmě mu dává všeobecný rozhled.

¹ Blíže Zdeněk KÁRNÍK, *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha 2003, s. 326.

Na zlepšení všeobecného vzdělání lidových vrstev kladli důraz již v osmnáctém století obrozenci. Prostředkem jim samozřejmě vedle škol bylo divadlo a vydávání knih. Václav Matěj Kramerius (1753-1808) založil v roce 1791 vlastní nakladatelství a knihkupectví Česká expedice. Postupně se z něj stalo i kulturní středisko, v němž se scházeli literáti, venkovani toužící po vzdělání a kultuře. Debatovalo se tu a Kramerius vydával knížky lidového čtení². Kramerius též záhy pochopil význam a funkci novin. Od roku 1786 vydával Schonfeldské noviny, pak byl změněn jejich název na Pražské poštovské noviny a později na Krameriusovy c.k. vlastenecké noviny³.

Po zapomenutých pokusech osmnáctého století o teoretický výzkum novin, nový popud k vědeckému bádání o novinách přichází teprve v druhé polovině devatenáctého století z Ameriky. Do té doby byly noviny předmětem literární pozornosti jen ze tří hledisek: co do svého vývoje jako literární druh nebo politický a kulturní činitel, co do poměru státní moci, a co do významu národohospodářského. Veškeré toto bádání uplávalo na vnějších znacích a vnějších osudech novin. Teprve počátkem dvacátého století, přesněji v jeho třetím desetiletí se noviny stávají ve své podstatě, ve svém vývoji a svých funkcích předmětem soustavného vědeckého bádání, které si činí nárok, aby bylo hodnoceno jako samostatná věda⁴.

Nabízí se zde také srovnání českého tisku s jinými zeměmi. Český denní tisk byl už od svého počátku zajímavý svou odlišností. Rozdílné u nás bylo to, že většina tisku byla v rukách politických stran. Jednoduše řečeno, v meziválečném Československu měl každý možnost si v záhlaví novin mimo jiné přečíst, že Národní listy jsou tiskovým orgánem strany Národně demokratické, Právo lidu strany Sociálně demokratické, Lidové listy deníkem Lidové strany a tak dále. Toto v zemích západní Evropy možné nebylo.

Podle tradičního dělení bylo jakým-si hlavním mluvčím listu jeho ranní vydání. Raníky vycházely v poměrně velkém rozsahu, ve všední den měly 8-10 stran a cena se pohybovala zhruba okolo padesáti až šedesáti haléřů. V neděli vycházely s přílohami a inzercí minimálně o dvaceti stranách za sedmdesát haléřů (ranní České slovo mělo ve všední den deset stran a stálo padesát haléřů, nedělní číslo mělo dvaatřicet stran a prodávalo se za sedmdesát haléřů. Ranní Právo lidu vycházelo ve všední den o osmi stranách za šedesát haléřů a v neděli o dvaceti stranách za osmdesát haléřů. Rudé právo

² Např. *Letopisy Trojanské* - jde o nové vydání trojanské kroniky, dále vydal *Ezopovy bajky, Příhody Václava Vratislava z Mitrovic*. Krom toho převyprávěl pro lidové vrstvy, např. *Robinsona Crusoa*.

³ Blíže Jan NOVOTNÝ, *Matěj Václav Kramerius*, Praha 1973.

⁴ Blíže Jakov Gerasimovič GURIAN, *Všeobecné dějiny periodického tisku*, Praha 1932.

o šesti stranách ve všední den stálo čtyřicet haléřů a v neděli o osmi až deseti stranách stálo korunu). V mnohem větší míře, přímo masově byly rozšířeny večerníky, které se prodávaly doslova za ztrátovou cenu dvacet haléřů. Například nejvyšší náklad večerního Českého slova dosáhl téměř 700 000 výtisků denně⁵.

Za zmínku stojí určitě také jedna zajímavá skutečnost, která se týká cen novin. Nikde na světě nebyly ceny novin tak nízké jako v Československu. Samozřejmě je potřeba najít odpověď na otázku proč tomu tak bylo. Určitě se to dá vysvětlit tím, že většina tisku v Československu přímo sloužila politickým stranám. Zvláště denní tisk byl jejich mluvčím a nástrojem stranickopolitického boje. Denní noviny byly prodávány za ztrátové ceny a to z toho důvodu, aby byly co nejvíce rozšířeny. Doplácelo se na ně ze zisků, kterých vydavatelské podniky dosáhly na jiném úseku své činnosti, a pokud se přesto objevil schodek, vládní strany vždy našly peníze na jeho úhradu. S tím také jistě souvisely konkurenční boje, které mezi sebou vedla jednotlivá nakladatelství, aby získala co nejvíce odběratelů. Úředníci při získávání inzerce zveličovali výši nákladu časopisu, který zastupovali, a snižovali význam konkurence. A k tomuto boji patřilo i cenové podbízení, prodávání novin za ztrátové ceny. V Praze bylo možné koupit noviny příštího dne již před šestou hodinou večer.

Zajímavé také je, že novinářství bylo v předmnichovské republice prakticky jen mužským povoláním. Ženy, pokud se v redakci vůbec vyskytly, měly na starosti jen ženské rubriky. Výjimečně měly na starosti rubriky kulturní. Nebylo vůbec možné, aby jim byla svěřena práce v zahraničně-politické, vnitropolitické nebo hospodářské části listu.

Když se rozebírá téma žurnalistiky v meziválečné době, tak je nutné si pro začátek udělat představu o tom, jak v té době vůbec fungoval systém tisku. A v tomto případě je podstatné zmínit, že všechny velké české denní listy vznikly už v časech rakouské monarchie, a toto je také důvod proč se v systému tisku po vyhlášení Československa 28. října 1918 téměř nic nezměnilo.

Předcházející léta, v kterých probíhala první světová válka, přinesla velmi zvýšený zájem o politické události. Lidé toužili ještě více vědět, co se ve světě děje, a tak se do centra jejich zájmu dostal tisk, a to nejen do pozornosti zájmu lidí ve městě, ale i na venkově. V největší míře se tisk v českých zemích koncentroval samozřejmě

⁵ Blíže Vojtěch DOLEJŠÍ, *Noviny a novináři. Z poznámek a vzpomínek*, Praha 1963.

především v hlavním městě Praze⁶, kde například v roce 1900 vycházelo přes 1 400 a v roce 1926 přes 1 800 novin a časopisů.

Už bylo zmíněno, že každá z významných politických stran měla svůj denní tisk, který sloužil k ovlivňování čtenářů a hlavně k získávání čtenářů ve prospěch politiky jednotlivých stran. A k tomuto sloužil politickým stranám nejen ústřední tisk v Praze, ale když jim síly stačily, tak i deníky nebo týdeníky ve volebních krajích. A to k tomu ještě existovalo několik významných českých a i německých deníků, vydávaných soukromými společnostmi nebo jednotlivými osobami. Jde o tak zvaný tisk nezávislý. Takovými deníky byla například Národní politika⁷, Lidové noviny, Tribuna, Prager Tagblatt, Bohemia, Tribuna, Národní osvobození⁸ a jiné. Tyto deníky se vydávaly za nestraničné, nezávislé, ve skutečnosti ovšem stranily určitým politickým skupinám, tlumočily a hájily jejich zájmy a zásady. Jisté politické zaměření tedy měly.

Lidové noviny plně zastávaly linii Hradu, v jehož čele byl Tomáš Garrigue Masaryk⁹. Další deník, legionářské Národní osvobození byl vysloveně taktéž hradním orgánem a své sympatie dělil mezi stranu Národně socialistickou a stranu Sociálně demokratickou. Národní politika zase sloužila Národní demokracii Karla Kramáře.

Závislost či nezávislost, stranicost, či nestraničnost jistě velice zajímaly i současné novináře, a proto se k nim vyjadřovali. Jedním z nich byl například Jaroslav Stránský, syn zakladatele Lidových novin¹⁰ a předního moravského politika Adolfa Stránského. „... jest právě specialitou našeho periodického tisku, že skoro všechen slouží politickým stranám a podle toho to vypadá. Jinde si noviny hájí pěstují

⁶ Vedle Prahy se vydávání novin a časopisů soustřeďovalo v dalších velkých městech, např. za rok 1930 uvádí Duch novin tyto počty: Bratislava 118, Ostrava 74, Ústí n.L. 45, Plzeň 40, České Budějovice 35, Olomouc 32, Opava 32, Košice 31, Nitra 11 atd. *Duch novin* (ročník 1931, s.175). Blíže Milena BERÁNKOVÁ, *Dějiny československé žurnalistiky III. Český a slovenský tisk v letech 1918-1944*, Praha 1988, s. 53.

⁷ Národní politika měla v období mezi první a druhou světovou válkou už dlouholetou tradici. Začala vycházet jako česká příloha německy psaného deníku Politik v roce 1883 a po dvou letech jako samostatný list. Vycházela dvakrát denně ve vysokém nákladu 100 000 a v neděli 400 000 výtisků.

⁸ Národní osvobození- vzniklo v roce 1924 sloučením Československých novin a Legionářského směru jako orgán skupiny bývalých členů realistické stany, učitelů a státních zaměstnanců. Vycházelo jen v jednom vydání, nemělo tedy večerník nebo odpoledník. Do tohoto deníku přispívali vynikající osobnosti kulturního života, jakými byli například Marie Majerová, nebo třeba Vladislav Vančura. Typické pro Národní osvobození bylo hájení zájmů učitelů a státních zaměstnanců. Byt to list, který zcela vynechal zprávý senzačního charakteru.

⁹ Tomáš Garrigue Masaryk - 1850-1937, český pedagog, politik, filozof. 1918 zvolen prvním Československým prezidentem. Blíže Tomáš Garrigue MASARYK, *Česká otázka*, Praha 1924 ; Tomáš Garrigue MASARYK, *Cesta demokracie*, Praha 1991 atd.

¹⁰ Lidové noviny - založeny roku 1893 Adolfem Stránským. Vycházely v Brně, ale už ve dvacátých letech měly také svou pražskou redakci. Lidové noviny byly spjaty se jmény významných osobností naší kultury jako byli bratři Čapkové, Rudolf Těsnohlídek, Eduard Bass, Karel Poláček, Jan Drda, Ondřej Sekora, František Kožík atd, kteří zde zveřejňovali své články, fejetony, stati, obrázky a podobně.

individuální svébytnost a soutěží rostou, u nás se rajonují oblasti podle stran...“. Takto se tedy vyjádřil Jaroslav Stránský v seriálu *Kapitoly o Lidovkách*¹¹, které byly reakcí na útoky agrárního tisku, že Lidové noviny jsou deníkem národních socialistů. Nakonec dokazuje, že Lidové noviny nejsou vlastnictvím žádné politické strany, ale přiznává, že bez politického zájmu nejsou.

Už bylo uvedeno, že tisk byl v této době v rukách politických stran, ale v tomto případě je také třeba připomenout skutečnost, že politické strany nebyly právními osobami, což znamená, že nemohly uzavírat právně závazná ujednání a také nemohly být vlastníkem nemovitého majetku. Taková ujednání mohli činit buď jednotlivci, nebo právnické osoby, to znamená společnosti zapsané v obchodním rejstříku¹².

O tom jak byly v této době časopisy rozlišovány či děleny se uvádí následující. Časopisy byly děleny podle jazykové a národní příslušnosti na československé, ruské, německé, maďarské, polské.

Důležitý byl také počet výtisků novin těch nejvýznamnějších stran. Podstatná je však skutečnost, že o nákladech novin nejsou úplně spolehlivé zprávy. A to z toho důvodu, že to vše bylo přísné obchodní tajemství. *Revue de Paris*¹³ píše o počtech výtisků hlavních denních listů roku 1934 následovně: Národní listy měly mít okolo 20 000 výtisků, Národní politika 200 000, Lidové noviny 90 000, Lidové listy sotva 10 000, Právo lidu 40 000, Prager Tagblatt 100 000, Reichenberger Zeitung 50 000, Ostrauer Zeitung 60 000 a tak dále. Malé však byly náklady časopisů na Slovensku. A proč tomu tak bylo? Prodej novin na Slovensku¹⁴ se totiž soustředil hlavně do měst. Naopak náklady německého tisku v Československu byly vysoké. Důvodem bylo sociální složení německého obyvatelstva, mezi nímž byly početné tzv. střední vrstvy.

Zajímavé je také kolik periodik v meziválečném Československu vycházelo. Bibliografický katalog časopisectva Republiky československé (Čs. ústav bibliografický. Praha 1921)¹⁵ uvádí, že v roce 1920 v Československu vycházelo 2 259 listů, z toho 1 521 bylo „československých“ a 738 „cizojazyčných“. Na počátku roku

¹¹ Lidové noviny z 28.4.-12.5. 1929, citováno dle M. BERÁNKOVÁ, *Dějiny*, s. 176.

¹² Obchodní rejstřík- veřejný seznam, do kterého se zapisují zákonem stanovené údaje o podnikatelích. Vede ho příslušný rejstříkový soud.

¹³ Blíže Tamtéž, s. 59.

¹⁴ V roce 1929 vycházely na Slovensku tyto denní listy: Pravda (KSČ), Slovák (Ludová strana), Ludová politika (Čs.strana lidová), Národní deník (nar.dem.), Robotnické noviny (soc.dem.), Slovenská politika a Slovenský deník (agrární), Slovenská krajina v Žilíně a Slovenský východ v Košicích („všenárodní“, ve skutečnosti agrární). Dále vycházely dva deníky v německé a pět deníků v maďarské řeči. V roce 1938 začal Hodža za vládní peníze vydávat deník Hlas.

¹⁵ Blíže Tamtéž, s. 58.

1925 bylo v Československu už okolo 2 800 periodických publikací všeho druhu. Za tímto údajem se skrývá 55 českých, 7 slovenských., 35 německých a 8 maďarských deníků. Počet politických týdeníků se pohyboval okolo 670. Ve Věstníku československých novinářů z roku 1930 bylo uvedeno, že na území Československa v této době vycházelo 3 933 periodik a z tohoto počtu bylo 115 deníků, 88 obdeníků a 432 týdeníků. Mnoho časopisů vznikalo, ale po kratší nebo delší době zase zanikalo. A toto znamená jediné, a to, že na počtu kolem 4000 periodik se až do roku 1938 téměř nic nezměnilo. Jak je možné si vysvětlit takové množství tisku v meziválečném Československu? Takové množství periodik si lze vysvětlit tím, že vydávání časopisu mohl ohlásit kterýkoli jednotlivec. V tomto byla svoboda tisku. Ovšem dotyčný musel sehnat dostatek prostředků, aby mohl zaplatit tiskárně. Když byly tyto prostředky sehnány, časopis mohl bez problému vyjít. Dalším důvodem je jistě také to, že náklady na zřízení a provozování tisku novin nebyly tak obrovské jako později, a až na pár výjimek šlo o tisk stranický. Politické strany měly totiž bez vlastního tisku minimální naději uspět¹⁶.

Je ale také důležité vědět, že existovaly tak zvané hlavičkové listy. To byly listy, které buď měnily pouze hlavičku, nebo i menší část obsahu. Z toho vyplývá, že ve skutečnosti musel být počet deníků mnohem menší. Hlavičkových listů vycházelo nejvíce v pohraničních městech jako Karlovy Vary, Ústí nad Labem, Teplice, Most, Liberec, Jablonec, Opava a jiná města. Tyto hlavičkové listy byly psány v německém jazyce. Skutečnost je tedy taková, že při systému hlavičkových časopisů prakticky nelze zjistit, kolik opravdu samostatných titulů jednotlivé politické strany vydávaly.

Podstatné je zamyslet se také nad tím, kdo se vůbec za novináře mohl považovat a jaké bylo postavení novináře v této době. O novinářích v meziválečné republice se někdy mluví jako o jednom celku. Pravdou je, že všichni žurnalisté měli něco společného, všichni přece pracovali v redakcích, ale jaké přitom mezi nimi panovaly rozdíly.

Žaloby na ubohé postavení novinářů pronikaly tu a tam i na novinářské schůze a do novinářského časopisu: „...v naší republice, kterou jsme přece také tak trochu pomáhali budovat, které ochotně a oddaně sloužíme a kterou máme upřímně rádi, zachází se s novinářským stavem ještě hůře, nežli v Rakousku“¹⁷.

¹⁶ Blíže Z. KÁRNÍK, c.d. , s. 327.

¹⁷ Blíže V. DOLEJŠÍ, c.d. , s. 263.

I na novináře ve třicátých letech dopadla hospodářská krize. Během hospodářské krize se prudce zvýšil počet nezaměstnaných novinářů a průměrné platy v novinách zaznamenaly značný pokles. I přes tuto nepříznivou situaci velké části novinářů, přece jen zařazení do novinářského stavu znamenalo jisté výhody.

Otázka kdo je a kdo není novinářem byla otázkou sporu. Jako novinář, žurnalista, redaktor, reportér se představoval kde kdo a nejvíce tak činili inzertní sběratelé. Bylo zde i několik novinářských organizací, které přijímaly za členy i osoby, které nebyly redaktory. Některé redakce vydávaly svým externím spolupracovníkům vlastní redakční průkazy, a jen takových, například sportovních zpravodajů bylo mnoho set. Fungovali i „volní novináři“, kteří obvykle po propuštění ze zaměstnání nebyli nikde v pracovním poměru a snažili se umístit své příspěvky, kde se jen dalo¹⁸.

Zlom pro Československou žurnalistiku znamenal rok 1938 a události tohoto roku je tedy nutné přiblížit blíže, protože znamenaly významné změny. Dne 29. září 1938 se v Mnichově sešli zástupci čtyř zemí. A to zástupci Francie (Eduard Daladier), Velké Británie (Neville Chamberlain), Německa (Adolf Hitler) a Itálie (Benito Mussolini)¹⁹. Tyto čtyři velmoci v Mnichově jednaly o osudu Československa. Bylo rozhodnuto, že Československo musí do 10. října odstoupit pohraniční území. Mnichovská dohoda byla završením snah Adolfa Hitlera rozbít demokratické Československo. 1. října 1938 začaly československé pohraničí obsazovat německé jednotky a v Československu byla vyhlášena Druhá republika, která trvala do 14. března 1939, tedy pouhých 167 dní. Poté, 16. března roku 1939 byl na území českých zemí vyhlášen Protektorát Čechy a Morava²⁰.

Toto vše samozřejmě mělo vliv a důsledky také na československou žurnalistiku. Němci se nejprve zaměřili na periodický tisk, u kterého šlo o jeho okamžité využití pro vlastní propagandistické cíle. Tak tomu bylo i v případě rozhlasu či filmových týdeníků.

Další záležitostí, která znamenala pro československý tisk změnu byla cenzura. Ta tisk se do roku 1938 vztahovala jen cenzura následná²¹, kterou mělo na starosti státní zastupitelství a tiskový odbor předsednictva vlády, kterému také náležela i cenzura neperiodického tisku. Výtisky s problémovými články či texty byly dodatečně

¹⁸ Blíže Tamtéž.

¹⁹ Blíže BRUGEL, Wolfgang Johann, *Češi a Němci*, Praha 2006.

²⁰ Blíže Pavel MARŠÁLEK, *Protektorát Čechy a Morava*, Praha 2002.

²¹ V éře první republiky fungovala předběžná cenzura jen u filmu a divadla. Jinde probíhala cenzura následná. Svoboda tisku byla zajištěna ústavou z roku 1920.

stahovány z oběhu a po konfiskaci byla možnost prezentovat nové, samozřejmě opravené vydání. V září 1938 byla zavedena cenzura předběžná, která se stala záležitostí Ústřední cenzurní komise, která byla vládou zaležena 26. září 1938. Tato Ústřední komise, která podléhala ministerstvu vnitra, řídila, usměrňovala a kontrolovala cenzuru. Uvedené komisi byly podřízeny výkonné cenzurní orgány, jejichž činnost se vztahovala na tisk periodický i neperiodický, domácí i zahraniční, divadelní i filmová představení, telegramy i telefonní hovory²².

Pokud se na konci třicátých let pohyboval počet vydávaného periodického tisku v Československu kolem 4000 titulů, v prvních týdnech existence Druhé republiky se výrazně snížil. Příčin snížení počtu periodik bylo hned několik. Především zanikly desítky titulů dosud vydávaných na zabraném území. Ztráta pohraničních oblastí měla za následek zhoršení materiálně technických podmínek pro vydávání tisku, protože na tomto území byla značná část surovinové i výrobní základny polygrafického²³ průmyslu. Další příčinou byly změny ve sféře politického systému a nový charakter tiskové a cenzurní praxe. Jevem pomnichovské republiky bylo využívání možnosti zákazu tisku či jeho zastavení. Ze všeho nejdříve byl zastaven komunistický tisk, hned potom listy organizací a sdružení. Zastaveny byly i vládní Pražské noviny, německý Prager Presse a další významné pražské německé listy. S tím souvisel i pokles zájmu čtenářů o tisk v důsledku značné jednotvárnosti tisku, způsobené zostřenou cenzurou. V tisku bylo mimo jiné zakázáno publikovat jakoukoliv kritiku vládních představitelů, přímé i nepřímé útoky na cizí státy nebo jejich představitele, kritiku připravovaných reforem v oblasti ekonomické, publikování informací o vojenských útvarech a jiné. Obsahy novin byly značně upravovány a postrádaly objektivitu.

²² Blíže Jiří DOLEŽAL, *Česká kultura za protektorátu. Školství, písemnictví, kinematografie*, Praha 1996.

²³ Polygrafie-výrobní obor, který zpracovává a tiskem rozmnožuje textové a obrazové předlohy.

2. POSTAVENÍ A VLIV NĚMECKÉHO TISKU V MEZIVÁLEČNÉM ČESKOSLOVENSKU

2.1 Tomáš Garrigue Masaryk a česko-německá problematika

Československo bylo v době svého vzniku multinárodnostním státem s rozdílnými kulturními tradicemi obyvatelstva. Vedle Čechů, Slováků a Němců žili na jednom území i Maďaři, Podkarpatští Rusíni, Poláci, Židé a Romové. Ovšem nový stát přijímali bez výhrad pouze Češi a Slováci a aktivně se k nim hlásili i Rusíni. Naopak odmítavý postoj zaujali Němci a Maďaři. Vznik Československa pro ně znamenal významnou změnu. V zaniklé monarchii byli příslušníky vládnoucích národů, kdežto v novém československém státě o své výsady přicházeli. Bylo proto pochopitelné, když Němci deklarovali ještě před definitivním skončením války odtržení jimi osídlených pohraničních území od historických Čech a Moravy a připojení těchto oblastí k projektovanému Německému Rakousku²⁴. Přijmout tyto cíle by znamenalo upřít stejné právo Čechům žijícím v pohraničních oblastech v postavení menšin. Vyplnění záměrů Němců by se navíc rovnalo triumfu sil, které započaly světovou válku. To bylo samozřejmě nemyslitelné pro Čechy, Slováky a stejně tak i pro vítězné státy Dohody. Za této situace se vrátil 21. prosince 1918 z války do vlasti Tomáš Garrigue Masaryk. Ještě předtím, 14. listopadu, byl zvolen prezidentem nové Československé republiky.

Je samozřejmé, že pro utváření názoru vzniklého československého státu byl důležitý názor a postoj prezidenta. Vztahy mezi českým a německým národem, je tedy možné deklarovat na příkladu právě prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka.²⁵ Zajímavý je pohled prezidenta Masaryka na tuto problematiku a neméně zajímavé jsou také činy, kterými se pokoušel tento národnostní problém řešit. V diskuzích o česko-německých vztazích je historiky dějinná role T.G. Masaryka často vzpomínána. Historici tuto jeho dějinnou roli interpretují rozdílně, avšak shodují se v tom, že v období společných dějin sehrál roli velmi podstatnou.²⁶

²⁴ Blíže KOSCHMAL, Walter – NEKULA, Marek – ROGALL, Joachim, *Češi a Němci. Dějiny – kultura – politika*, Praha 2001, s.62.

²⁵ Blíže Alain SOUBIGOU, *Tomáš Garrigue Masaryk*, Praha 2004 ; Milan MACHOVEC, *Tomáš Garrigue Masaryk*, Praha 2000 ; Karel ČAPEK, *Hovory s T.G. Masarykem*, Praha 1990 atd.

²⁶ Blíže KOSCHMAL, W. – NEKULA, M. – ROGALL, J., *Češi*, s. 57 – 64.

Němci obývající Čechy a Moravu byli vojensky poraženi a cítili se pokořeni. Jejich vyhlídky v novém československém státě se nedaly srovnávat s dosavadní hegemonií, kdy zastávali rozhodující místa. V historických českých zemích si pospíšili ze založením čtyř německých provincií, kde tvořili většinu obyvatelstva. Jak se situace jevila Masarykovi? Po svém příjezdu do Prahy 22.12.1918 pronesl dlouhý projev v Revolučním národním shromáždění. V tomto projevu se také zmínil o otázce Němců žijících v Čechách a na Moravě, kteří se už proti nové pražské vládě otevřeně bouřili: „*Pokud předně běží o Němce v našich zemích, je náš program znám dávno, území obývané Němci, je území naše a zůstane naším. My jsme vybudovali nový stát, my jsme jej udrželi, my jej budujeme znova, přál bych si, aby naši Němci při tom pracovali s námi. To by byla lepší politika než jejich pochybné úsilí nyní.*“²⁷ Masaryk v tomto projevu projevil pochopení vůči poraženým Němcům. Je jasné, že Masaryk nezamýšlel postupovat nijak brutálně, odněmečťování mělo být výsledkem dlouhodobého procesu, a ponechával otevřenou možnost autonomie českých a moravských Němců loajálních Československé republice.

Prezident se tedy svými aktivitami snažil zmírnit napětí mezi oběma národy. Například když Češi 4. dubna 1919 vztyčili československou vlajku na liberecké radnici, což vyvolalo vzpouru Němců. Masaryk požádal, aby byly státní znaky odstraněny, aby zbytečně nesloužily jako záminka německým radikálům. Je tedy patrné, že Masaryk vůči Němcům vystupoval velmi často smířlivě. Necítil vůči nim nepřátelství, ve Vídni se s nimi neustále stýkal a měl stále mnoho německých přátel, dál četl a mluvil německy.

Zajímavé také je, že při svých cestách do okresů se smíšeným obyvatelstvem Masaryk k obyvatelům mluvil střídavě česky a německy. Masaryk spíše než v konfrontaci obou národnostních společenství věřil v prospěšnost vzájemného soutěžení²⁸.

V říjnu roku 1924 navrhl, aby byl podpořen český uchazeč o koupi německého hotelu v Karlových Varech, ne snad aby se toto město počestilo, ale aby se spíš dal nepříteli bohatým Čechům i cizincům příklad jednoduchého, demokratického vedení. V tomto roce také Masaryk také uveřejnil v oficiálním vládním deníku Československá republika článek, který se týkal právě česko-německých vztahů. „*Národnostní otázka je jistě pro Československou republiku velmi důležitá, vždyť v rámci naší republiky žijí*

²⁷ Blíže A. SOUBIGOU, c.d. ,s. 285.

²⁸ Blíže Tamtéž, s. 283 – 305.

vedle jiných menšin tři miliony Němců, takže nepřihlížíme-li k Polsku a jeho ukrajinskému obyvatelstvu a k Rusku, jsme státem s největší národnostní minoritou v Evropě... Jak rozřešit naši německou otázku?... Jsem přesvědčen, že je možné úplné dorozumění Čechů a Němců a že dospějeme časem k politické mírové spolupráci... Jsem také pro budoucnost optimistou a považuji všechna povídání o nové válce za absurdní. Válka není dnes možná už z materiálních důvodů. Jsme dnes všichni vyčerpaní... Já však věřím, že do té doby učiníme značné pokroky na cestě k novému mezinárodnímu řádu a že nedojde vůbec už k pohromě toho druhu, jakou byla světová válka. Vím, že poměry v Německu jsou ještě vážnou překážkou všeobecného dorozumění. Ale i v Německu jsou rozumní lidé a já věřím, že nakonec zvítězí.....²⁹

Ovšem to, aby Masaryk zvládl boj proti českým nacionalistům sám, bylo takřka nemožné. Pro tuto příležitost mu sloužily osobní kontakty, které mu měly být nápomocny v tomto boji. Masaryk využil hned několika prostředků najednou. Na jedné straně využíval přátelských vztahů, které udržoval od dob Mafie (českého domácího odboje) jeho kancléř Přemysl Šámal s členy národní demokracie, například s finančníkem Jaroslavem Preissem, aby co nejvíce omezili kontaminaci klasické pravice fašismem. Na druhé straně se od jara 1926 připojil k „pátečníkům“, intelektuálům a spisovatelům, kteří se v pátek scházeli u Karla Čapka.

²⁹ Blíže Tomáš Garrigue MASARYK, *Cesta demokracie III*, Praha 1994.

2.1.1 Pátečníci jako fenomén meziválečné Prahy

Pro prezidenta Masaryka bylo bezesporu důležité disponovat osobními kontakty s nejrůznějšími osobnostmi a mít co největší rozhled o politickém, ale i kulturním dění v Československu. I z tohoto důvodu se Masaryk od jara 1926 připojil k „pátečníkům“, intelektuálům a spisovatelům, kteří se v pátek scházeli u Karla Čapka.

Okolnosti vzniku této společnosti byly nesčetněkrát vysvětleny v čapkovské literatuře: v červenci roku 1924 Karel Čapek podnikl cestu do Velké Británie a právě tam ho zaujal fenomén anglického pánského klubu. Po svém návratu do Prahy inicioval zřízení jednoho pánského klubu u sebe doma. Tak se zrodila společnost prvních, nejstarších „pátečníků“³⁰. Podle vzpomínek byli nejstaršími členy Karel Čapek a Fráňa Šrámek³¹. Stále jádro mezi „pátečníky“ tvořili lidé z okruhu Lidových novin a několik bližších Čapkových přátel. Mezi nimi byli například historik Josef Šusta, anglisté Otakar Vočadlo a Vilém Mathesus, šéfredaktor Prager Presse Arne Laurin³², novinář Jan Herben, spisovatelé Vladislav Vančura, Karel Poláček a mnozí další. Do další skupiny se řadili návštěvníci pozvaní, nebo které s sebou přivedl některý ze stálých hostů.

Nejvíce uznávanou osobností mezi „pátečníky“ byl prezident Masaryk. Prameny, týkající se Karla Čapka praví, že prezident poprvé navštívil pátky 19. března 1926. Z toho, že Masaryk začal mezi „pátečníky“ chodit, však nelze vyvozovat, že šlo o homogenní spolek „Masaryka a jeho lidí“. Prezident se o některých návštěvnících této společnosti občas vyjádřil i kriticky. Důkazem jsou tomu i slova, která pronesl v rozhovoru s Arne Laurinem: „*No a k těm Čapkovům: já tam málo chodím, hovoří se tam naplno a myslím, že se odtamtud vynáší*“³³.

Svět spolku „pátečníků“ byl světem jasně daných pravidel, kde byly již předem určeny všechny role, kde bylo určeno, jak se má vyjadřovat, mluvit. Bylo zde i dohodnuto, kdo na jaké židli sedí atd. Na základě uvedených faktů jistě nepřekvapí, že jistá pravidla byla dána i před příchodem prezidenta Masaryka. Návštěvníci si dávali velký pozor na to, co říkají a dbali především také na své vystupování. Z toho lze s jistotou vyvodit, že společnost „pátečníků“, která byla svázána spoustou pravidel

³⁰ Pavel KOSATÍK, *Ferdinand Peroutka. Život v novinách (1895 – 1938)*, Praha 2003, s. 157.

³¹ Fráňa Šrámek – 1877-1952, český spisovatel, dramatik. Angažoval se v anarchistickém hnutí a stal se významným představitelem tzv. anarchistických buřičů.

³² Blíže Julius FIRT, *Knihy a osudy*, Brno 1972, s. 292.

³³ Karel ČAPEK, *V hluboké úctě a oddanosti*, Praha 1999, s. 53.

nebyla rozhodně pro každého. Společný rys „pátečníků“ pravděpodobně nespočíval v jejich názorové podobnosti, ale spíše v tom, jak se jevíli svým ne zrovna příznivcům³⁴.

Tato společnost, kam chodí prezident a kam většina lidí nemá povolení, působila na některé osobnosti, které stály mimo, nevrlým dojmem. Lidé na „pátečníky“ útočili z několika důvodů. Prvním důvodem mohla být typická česká vlastnost závist. Dalším důvodem jistě mohlo být, že některým lidem se nelíbila skutečnost, že „pátečníci“ disponovali podporou prezidenta. Někteří lidé se tím pádem mohli domnívat, že „pátečníci“ měli tímto prostřednictvím vliv na politiku. Ale opak byl pravdou. Prezident měl spíše vliv na tvorbu literátů, než oni na něj.

Návštěvy Masaryka ve společnosti pátečníků lze také definovat jako zájem Masaryka o kulturní sféru meziválečného Československa. Masarykovi kultura nebyla lhostejná a navíc, významné osobnosti kulturního života jistě potřeboval k prezentaci své politiky a názorů.

A i díky společnosti „pátečníků“ měl Masaryk mezi literáty, žurnalisty velké množství přátel, u kterých pak nacházel podporu. Za všechny lze jmenovat například zakladatele „pátečníků“ Karla Čapka, na kterého se pak prezident mohl spolehnout v intelektuálních kruzích.

To, že Masaryk podporoval kulturu potvrzují i jeho činy, kterými obohatil kulturní život Československa. Například byl iniciátorem založení několika významných deníků vycházejících na území Československa mezi dvěma světovými válkami. Sám potom jako schopný žurnalista zaplňoval stránky těchto deníků svými příspěvky.

Tak jako některé deníky podporovaly různé politické strany, tak i některé deníky podporovaly politiku Tomáše Garrigue Masaryka. Lze je tedy možno nazvat jako periodika, která plně zastávala linii Hradu.

³⁴ Blíže P. KOSATÍK, c.d. , s. 157 – 170.

2. 2 Prohradně orientovaná žurnalistika

Mezi deníky sympatizující s politikou Hradu se mimo jiné řadily Lidové noviny a Národní osvobození. O Lidových novinách bude více psáno později v jiné souvislosti. Národní Osvobození (od roku 1924 Československá samostatnost) už svým názvem prezentovalo své politické smýšlení³⁵.

Zcela odlišnou a krátkou historií prošel deník českých Židů Tribuna, založený v roce 1919. Důvod založení lze hledat v potřebě mít v Československu nezávislé noviny se solidním všestranným zpravodajstvím³⁶.

Myšlenka, že by si česky mluvící Židé mohli založit své vlastní noviny se formovala několik desítek let. Zlomový 28. říjen 1918 přípravy na vznik židovského deníku urychlil. Vítěz hilsneriády³⁷ byl zvolen prezidentem nového československého státu, který sliboval, že v něm židovská komunita bude rovnoprávními občany. Nový deník měl tedy sympatizovat s politikou prezidenta Masaryka. Masaryk za to očekával vstřícné chování nového státu k těmto českým židům.

Prvního února nový deník nazvaný Tribuna spatřil světlo světa. Jeho šéfredaktorem byl Bedřich Hlaváč, ale odpovědným redaktorem, tedy mužem, který měl odpovědnost za obsah listu byl zvolen Ferdinand Peroutka. V tomto deníku poté strávil celých pět let. Jeho vize spočívala v tom, že nový list bude sloužit národu a nechtěl, aby list prosazoval vlastní zájem, ale naopak požadoval, aby plně sloužil nové republice. Což se dá považovat za novinku československé žurnalistiky, protože do té doby se mělo za to, že noviny jsou jakýmsi mluvčími stranických sekretariátů a že význam novin se měří podle toho, jak moc tlačí vpřed tu či onu stranu³⁸.

Práce v Tribuně tehdy čtyřicetiletému Peroutkovi nabízela mnohem větší prostor a nezávislost, než práce v kterémkoli z listů, které jinak patřily politickým stranám.

Angažovat v novinách tohoto hnutí právě Peroutku byl geniální tah, což se začalo projevat ihned v prvních týdnech existence listu. Peroutka se za svou

³⁵ Blíže Z. KÁRNÍK, c.d., s. 331.

³⁶ Blíže Tamtéž.

³⁷ Proces s Židem Leopoldem Hilsnerem, který čelil obvinění z vraždy dívky Anežky Hrušové. Tento proces byl spjat s protižidovskou kampaní. Hilsneriáda byla největším propuknutím antisemitismu na našem území během 19. století. Na stranu Leopolda Hilsnera se postavil T. G. Masaryk. Vraždu označil za pověru. V roce 1900 byl potom rozsudek odvolán

³⁸ Blíže P. KOSATÍK, c.d., s. 59-60.

nezávislost odvděčil tím, že z Tribuny vybudoval nejlépe vedený deník první poloviny dvacátých let. Že šlo o nezávislost opravdovou, nikoli pouze formální dokazovala podoba jednotlivých rubrik. Že jsou vydavateli právě Židé bylo poznatelné pouze z inzerce, kde se častěji než v jiných denících objevovala židovská jména.

Na počátku Peroutkova působení měla Tribuna osm, na konci šestnáct stran a dvě vydání denně, s množstvím mimořádných vydání a příloh. Tribuna měla ve své době nejlepší grafiku a tisk. Ale hlavním důvodem toho, že byla Tribuna oblíbená a hojně čtena bylo složení redakce a okruh přispěvatelů. Peroutka tam poprvé ukázal, že se umí obklopit nejlepšími autory své doby³⁹.

Redakce měla k dispozici desítky vynikajících redaktorů. K nejvýraznějším patřil jistě Arne Laurin, jeden z nejvýznamnějších reprezentantů prvorepublikové žurnalistiky. S Peroutkou se spolu seznámili ke konci první světové války, když společně přispívali do časopisu Rozvoj. Kromě podílu na řízení redakce hlavní úkol Laurina v redakci Tribuny spočíval v udržování kontaktů s institucemi, u kterých Tribuna nacházela podporu. V první řadě tedy s Hradem. Laurin byl jakým–si prostředníkem mezi Tribunou a Hradem, a to i v době, kdy už v Tribuně nepracoval⁴⁰. No a právě za této situace už si Laurin v podstatě otevíral dveře ke své budoucí pozici šéfredaktora Prager Presse. Právě v době, kdy působil v Tribuně jako prostředník mezi Hradem a Tribunou se seznámil s literárním tajemníkem prezidenta Masaryka, Vasilem Škrachem a ten ho doporučil Masarykovi, když zakládal německý deník Prager Presse.

Okolo Tribuny se zformovala vlivná českožidovská skupina, která později vytvořila páteř veřejného života a ovlivňovala veřejné mínění ve prospěch masarykovské demokracie. Lidé, kteří se později sešli mezi „pátečníky“ nebo na stránkách Lidových novin, se často poznali právě zde, v Tribuně. Mnohé z nich Peroutka později také přijal jako autory do Přítomnosti. Že to byl právě on, kdo do Tribuny vnesl otevřeného, demokratického ducha, se ukázalo po roce 1924, kdy redakci opustil. Obratem se v ní projevíly protižidovské nálady a původní široký tematický záběr listu se pak neustále zužoval, podobně jako se tenčila obec čtenářů až Tribuna v roce 1929 zanikla.

Peroutkovo propojení s Tribunou bylo ve své době vnímáno tak silně, že část veřejnosti ho v první polovině dvacátých let považovala za židovského novináře. Příhodilo se to také předsedovi vlády Antonínu Švehlovi. Když si v Tribuně přečetl

³⁹ Blíže Pavel KOSATÍK, *Ferdinand Peroutka a 20. léta*, Reflex, 2003, č. 16, s. 64.

⁴⁰ Blíže P. KOSATÍK, c.d., s. 62.

Peroutkovy články o Pětce, faktickém mocenském centru státu složeném ze šéfů pěti hlavních politických stran, spletl si ho s tehdy známým vídeňským publicistou Federerem a jako „Federera“, jak o tom píše v pamětech Julius Firt doporučil T.G. Masarykovi.

Prezident, který celý život nejenže do různých novin a časopisů psal, ale neustále i nějaké zakládal, si pak Peroutku pozval k sobě. Po dlouhém rozhovoru mu prezident nabídl vydávání týdeníku⁴¹. Oba shodně odsoudili tradiční žurnalistické opozičnictví a emotivní styl stranického psaní. T. G. M. položil finanční základ a Peroutkuv týdeník Přítomnost⁴² poprvé spatřil světlo světa 17. ledna roku 1924.

Přítomnost byla nezávislým týdeníkem, který byl plodem přátelství prezidenta Masaryka s Peroutkou. Týdeník se tedy hned od začátku orientoval masarykovsky a získal velkou prestiž. Stal se výborným politickým časopisem své doby a zasáhl do politického i kulturního dění v zemi. Tím, čím Přítomnost tak vynikala a lišila se tím od ostatních periodik, byla především její obsahová stránka, která v té době neměla konkurenci. Tento primát a úspěch lze opět připsat Ferdinandu Peroutkovi.

Přesto, že Tribuna nebyla po formální stránce rozčleněna do rubrik, tak jak by to uspokojilo prezidenta Masaryka, se její struktura po čase stabilizovala. Na začátku stál úvodník, který byl většinou dílem Ferdinanda Peroutky. Pokračovalo se rubrikami, které byly oddělené graficky střídavými hlavičkami. Na stránkách Přítomnosti byly k dostání informace o zahraniční i domácí politice, o hospodářství, o kulturním dění. Důležitou součástí týdeníku byly i komentáře a velmi specifická byla rubrika Psychologie. Peroutka také po anglickém vzoru zavedl v Přítomnosti dopisní rubriku, která si získala nesmírnou popularitu. A další novinářskou specialitou, která se v Přítomnosti objevovala více, než v jiných periodikách byly ankety.

⁴¹ Blíže J. FIRT, c.d. , s. 77.

⁴² Po válce byla Přítomnost obnovena pod názvem Dnešek, únorem 1948 všechno skončilo. Několik mladých intelektuálů se v emigraci ještě pokusilo vydávat obdobu meziválečné Přítomnosti, pojmenovali ji Skutečnost. Mezi spolupracovníky patřil například Jaroslav Stránský. V českém prostředí byla snaha obnovit Přítomnost už v disentu, před listopadem 1989, ale nakonec vyšlo první číslo v červnu 1990. Se změnou režimu se ovšem objevilo mnoho dalších konkurenčních titulů, přítomnost ztrácela dech a v roce 1992 ztratila i svoji měsíční periodicitu. Po dohodě s Literárními novinami začala vycházet jako jejich příloha. V lednu 1995 Martin Jan Stránský začal vydávat Novou Přítomnost. Pevním šéfredaktorem byl Miroslav Holub. V lednu 2000 odložila Nová Přítomnost adjektivum ve svém názvu a vrátila se k původní peroutkovské „ trade mark“. Dnes Přítomnost vychází jako čtvrtletník a snaží se podávat články od renomovaných osobností politické i akademické sféry. Programově se věnuje i kulturním tématům a dále nabízí reportáž, recenze nových knih a portrét zajímavé osobnosti.

Na jeho stránkách definovala celá generace demokraticky smýšlejících autorů. Psal pro něj Karel Čapek, Milena Jesenská, Eduard Bass, Karel Poláček, Richard Werner, Václav Černý, Otokar Fischer a politik Jaroslav Stránský a mnoho dalších⁴³.

Podpora Tribuny, založení Přítomnosti dokazují, to, že Masaryk vnímal důležitost tisku a to jak českého, tak i německého. O Masarykově náklonnosti k tisku píše ve svých pamětech i Julis Firt: „*přes oficiální postavení ve státě se nevzdal nikdy posedlosti stále zakládat a reorganizovat noviny a časopisy. Tak sotva dal Peroutkovi peníze na Přítomnost, podnítil také nakladatelství Čin a podpořil tento svůj podnik finančním darem, aby se založil politický deník Čin...*“.⁴⁴

Prezident Masaryk byl tedy zvyklý se téměř celý svůj život pohybovat ve světě novin. Do některých z nich psal, některé založil či finančně podporoval. Byl tedy člověkem, který je s obdobím meziválečné žurnalistiky neodlučitelně spjatý.

⁴³ Blíže P. KOSATÍK, c.d., s 127 – 156.

⁴⁴ Blíže J. FIRT, c.d., s.73.

2. 3 Německý tisk

Důležitou součástí československého kulturního dění byl bezesporu i tisk německý. Pro německý tisk platila stejná pravidla jako pro tisk český. Vzhledem ke skutečnosti, že i německý politický a společenský život byl organizován v Československu stejně jako český, není jistě překvapením, že i jeho struktura byla velmi obdobná. Ovšem jistý rozdíl přece jen lze najít. Německý tisk trápila užší čtenářská obec.

Nejvýznamnějším německým deníkem, který vycházel na území Československa byl vlivný německo-židovský Prager Tagblatt. Byl to nezávislý, liberálně-demokratický list, který nebyl majetkem žádné politické strany, byl založený roku 1875 Heinrichem Mercym a vycházel až do roku 1939⁴⁵.

O tom, že byl Prager Tagblatt velice významným a uznávaným deníkem, také vypovídá skutečnost, že s tímto deníkem spolupracovalo mnoho významných a zajímavých osobností.

Jedním z těch, kdo do Prager Tagblattu přispíval byl i pražský německy píšící reportér a spisovatel židovského původu, světoběžník, jehož bouřlivé literární články mu brzy vynesly přezdívku „zuřivý reportér“, muž, který měl přátele snad po celém světě, nezastíral během celého svého života velkou lásku k rodné Praze, Egon Erwin Kisch⁴⁶. Muž, který byl jednou z nejvýraznějších osob literatury první poloviny 20. století. A jak píše ve svých pamětech František Kubka, tak Kisch byl jediný spisovatel, kterého uznával Arne Laurin. V mírových letech, tedy v meziválečné době, kolovala po pražských kavárnách každý den „nejnovější kischovská anekdota“. V těchto kavárnách také člověk mohl nad šálkem černé kávy diskutovat, leccos se dozvědět, pozorovat zajímavé lidi, někdy se s nimi i seznámit, spřátelit, nebo dokonce najít velkou lásku .

Egon Erwin Kisch psal pro Prager Tagblatt především literární reportáže, ve kterých například dokázal čtenářům poutavě přiblížit atmosféru literárního města Prahy. Kisch a Praha to je skoro nevyčerpatelné téma. Říkával, že by Evropu ani svět nikdy tak dobře nepoznal, kdyby předtím pořádně neprozkoumal a důvěrně nepoznal Prahu.

Tohle ovšem tak úplně nekoresponduje s jeho přezdívkou „zuřivý reportér“. Je ovšem také potřeba říci, že zásluhu na tomto výrazu měl Kisch sám, když tak nazval jednu ze svých reportáží. Tato jeho přezdívka tedy skutečnosti zas tak neodpovídá. Vytváří dojem uspěchaného, netrpělivého novináře, šťvaného hladem po novinkách a

⁴⁵ Blíže Z. KÁRNÍK, c.d., s . 334.

⁴⁶ Blíže Egon Erwin KISCH, *Pražská dobrodružství*, Praha 1986.

senzacích. Nic ale nebylo Kischovi více cizí, než povrchní reportérství nebo žurnalistická snaha zalíbit se publiku líbivými obraty a výrazy. Ve skutečnosti to byl neobyčejně svědomitý autor.

Další neméně významnou osobností, jejíž jméno bylo spjato s Prager Tagblattem byl Max Brod⁴⁷. Byl to další známý německý spisovatel, esejista a překladatel, autor románů namnoze situovaných do pražského prostředí. U nás vyšla kniha *Život plný bojů*. V této knize nazval Prahu „městem polemickým“, čímž chtěl vystihnout její jedinečnost vytvářenou staletým stýkáním a potýkáním jejich etnicko-náboženských složek. Brod prožil v Praze první dvě třetiny svého života. Prahu opustil v osudovém březnu 1939, aby se zachránil před nacistickou smrtelnou hrozbou a našel útočiště v Palestině, v níž jako přívrženec a energický hlasatel sionizmu již po předcházejících třicet let spatřoval zemi židovského národního domova.

O Maxi Brodovi můžeme mluvit jako o člověku, který je z pohledu literární historie velice zajímavou osobností, která se zapojila do politického a kulturního života. Po uznání Československa v roce 1918 byl zvolen prezidentem Židovské národní rady⁴⁸ a v letech 1924-29 působil v tiskovém odboru předsednictva vlády ČSR. Dále potom deset let a to od roku 1929 do roku 1939 působil jako umělecký a literární kritik právě v již zmíněném německém deníku vydávaném v Praze, Prager Tagblattu. A kritika Maxe Broda v Prager Tagblattu byla velice významná. O tom píše také německá autorka Lenka Reinerová ve své knize *Kavárna nad Prahou*⁴⁹. Ta zmiňuje to, jak důležitý byl názor kritika Maxe Broda pro pražské milovníky opery. Co se líbilo Brodovi, to se líbilo většinou jim. Co Brod odmítl, nemohlo uspokojit ani je.

Max Brod byl mimo jiné také oporou prezidenta Masaryka v židovských kruzích. Masaryk chtěl být informován o situaci československého židovského společenství co nejpřesněji zevnitř, proto kontaktoval Maxe Broda. Ten měl například podniknout cestu po různých židovských obcích v zemi, aby zmapoval jejich situaci. Masarykovi dodal řadu důvěrných hlášení o školách, o demokratizaci židovských náboženských sdružení⁵⁰.

⁴⁷ Blíže Max BROD, *Život plný bojů*, Praha 1966.

⁴⁸ Židovská národní rada-hlavní národní instituce židovské komunity v rámci Britského mandátu Palestina.

⁴⁹ Blíže Lenka REINEROVÁ, *Kavárna nad Prahou*, Praha 2001.

⁵⁰ Blíže A. SOUBIGOU, c.d., s. 310 – 313.

Dalším významným deníkem byla i německo-nacionální Bohemia, a ta rovněž nebyla tiskovým orgánem žádné politické strany, ale její zaměření bylo silně nacionalistické.

Naopak stranický byl liberecký Reichenberger Zeitung, který prezentoval nesocialistické listy. Mezi další stranické německé noviny se řadily i Deutsche Landpost, které zastávaly agrární stranu. Dalšími stranickými listy byly i Deutsche Presse či Sudetendeutsche Tageszeitung⁵¹.

Když se tedy srovná postavení českého a německého tisku, tak je patrné, že německý tisk měl rozhodně méně čtenářů a byl méně stranickopolitický. Avšak byl stejně jako tisk český nedílnou součástí československého žurnalistického světa.

To, jakou měl německý tisk důležitost lze ukázat na příkladu německého deníku Prager Presse.

⁵¹ Blíže P. KOSATÍK, c.d., s. 333 – 334.

3. ZALOŽENÍ PRAGER PRESSE A ARNE LAURIN

Prager Tagblatt byl sice nejvýznamnějším německým listem v Československu, ale vedle tohoto německého deníku ovšem existoval další deník, který byl schopen Prager Tagblattu slušně konkurovat. Tím deníkem byl německý Prager Presse.

Když se mluví o Prager Presse, tak je zapotřebí opět zmínit jméno prezidenta Masaryka, který je s tímto deníkem neodlučitelně spjat, ať už z důvodu, že stál za jeho založením.

Prezident Masaryk na myšlenku založit v Praze německý deník nepřišel sám, ale na tomto počínu měl částečně podíl i Camill Hoffmann⁵², téměř zapomenutá postava naší historie, ale o to více zajímavá. Původně vídeňský novinář, překladatel a básník s výbornými kontakty se ještě před první světovou válkou setkal s T. G. Masarykem a velmi se sblížili. Ačkoli je pak dějinné události na pár let rozdělily od pravidelného kontaktu, po vzniku samostatného státu Hoffmann vyrazil za teď už prezidentem a navrhl mu, aby se v Praze začal vydávat deník, který by v nové republice vycházel v němčině. Masaryk okamžitě souhlasně kývl, a tím vznikl dnes už legendární Prager Presse. V té době ale ještě bylo normální, že lidé chtěli především sloužit své zemi, a tak Hoffmann⁵³ odmítl mimořádnou nabídku, aby se stal šéfredaktorem, a po zaběhnutí novin požádal o vyslání do diplomatických služeb, kde se cítil potřebnější.

Prager Presse sice nevycházel v tak velkém nákladu jako Prager Tagblatt, ale zato byl velice pozorně čtený a to hlavně za hranicemi. Byl to německy psaný český list, který tlumočil zahraniční politiku Československa. Ve skutečnosti byl však řízen tiskovým odborem ministerstva zahraničí. Prager Presse měl správně informovat veřejnost o politickém, hospodářském a kulturním životě Československa a měl usnadnit styk nového Československého státu ze zahraničím. O Prager Presse se tvrdilo, že je vlastně nejlepším a nejserioznějším, nestraničným českým deníkem, kterému se podařilo obstát i v konkurenci s tehdejší zavedeným liberálním deníkem pražských Němců Prager Tagblatt. Rozdíl mezi těmito dvěma německými deníky spočíval v jejich obsahové stránce. Jednoduše řečeno, redakce Prager Presse se neohlížela na to, co chce veřejnost číst, neusilovala o to, aby byl Prager Presse nejprodávanejším deníkem na

⁵² Blíže Erik TABERY, *Zapomenutý zachránce*, Respekt 17, 2006, č.51, s.10.

⁵³ Camill Hoffmann- 1878-1944, narozen v Kolíně v německy mluvící židovské rodině, německý básník, novinář, překládal spisy Masaryka a Beneše do německého jazyka.

trhu. Redakci Prager Presse šlo především o kvalitu a o serióznost. Prager Tagblatt byl naopak deníkem, který dbal především na to, aby byl hodně čtený, chtěl oslovit co největší počet veřejnosti. Další odlišnost lze najít ve faktu, že do Prager Tagblattu jako do německo–židovského deníku přispívali ve velké míře německy mluvící autoři, kdežto do německého Preger Presse, ač je to k podivu, téměř sami česky mluvící autoři.

Prager Presse začal vycházet 27. března 1921 a od jeho založení jako šéfredaktor působil Arne Laurin. Jako německo–židovský asimilant, který však neměl problémy s českým prostředím, se hodil pro tuto roli výtečně.

Laurin přišel na svět 22. února 1889 v Hrnčích na okraji Prahy. Svá studentská léta prožil v hlavním městě v Praze, kde roku 1911 dokončil studium techniky. Arne Laurin, který se vlastním jménem jmenoval Arnošt Lustig, se této činnosti však nikdy nevěnoval. Když se psal rok 1908 byl už spolupracovníkem řady časopisů. Těmi časopisy, do kterých dopisoval, byly například časopis Rozvoj, Stopy či Divadlo. V letech 1919–1938 potom Arne Laurin, jak už bylo zmíněno zaujal pozici zástupce šéfredaktora časopisu Tribuna, v němž pracoval Ferdinand Peroutka.

Laurin byl šéfredaktorem, který se nesměl zmýlit, alespoň on sám říkával, že se zmýlit nesmí a nechce. Když promlouval na poradách, on jediný seděl, zatímco ostatní museli stát vždy na stejném místě v kruhu kolem jeho velebně prázdného stolu. Při poradách, při nichž mluvil on sám, bral na vědomí název a autora úvodníku, názvy vnitropolitických a lokálních zpráv, článků kulturních a národohospodářských. Pravidelně křičel na některé redaktory, na jiné občas pohlížel s opovržením. Hrozil výpovědí a dělal hořké vtipy. Laurin pohrozil nezaměstnaností a redaktor dřel. Těm, kterým výpovědí nehrozil, ukazoval své veličenství. Svým podřízeným zásadně netykal. Nikdy nikoho soukromě nenavštěvoval. Zachovával si odstup. Denně vynikaly všechny Laurinovi schopnosti aktérské, grimasy a mimika. Toto vše jen potvrzuje, že světem šéfredaktora Arne Laurina byly jen a jen noviny. Hlavním pro něj bylo, aby byly jeho noviny v pořádku. Na dovolenou Laurin podle svých zásad nejezdil. Sám byl zastáncem názoru, že dovolená je nemravná instituce. Zato býval v Ženevě, na poradách malé dohody v Belěhradě a v Bukurešti a jel místo sportovního redaktora na olympiádu do Antverp. Zajímavá je ale skutečnost, že Laurin ze svých cest nikdy nenapsal ani řádku⁵⁴.

⁵⁴ Blíže František KUBKA, *Na vlastní oči*, Praha 1959, s. 95 – 103.

Cílem Prager Presse bylo dovést republiku ke klidnému soužití a spolupráci se všemi sousedními státy. Vnitropolitická činnost směřovala k rozumné spolupráci a vzájemnému poznávání všech národů v ČSR. Prager Presse vycházel nákladem tiskařské, nakladatelské a novinářské akciové společnosti Orbis⁵⁵ v Praze.

Od roku 1.11.1924 se tiskne ve vlastní tiskárně a sice v denních třech vydáních s nedělní ilustrovanou přílohou. O tom, že Prager Presse byl úspěšný a hojně čtený deník není pochyb, ale na každém úspěchu musí mít vždy někdo zásluhu. Zásluhu na úspěchu a oblíbenosti Prager Presse měl určitě jeho hlavní redaktor a tím byl, jak už bylo řečeno Arne Laurin.

V německých kruzích se Masaryk mohl tedy spolehnout právě na německý Prager Presse a na jeho šéfredaktora Laurina, také člena Čapkových „pátečníků“ a člena Pen Clubu⁵⁶. Proto také nepřekvapí, že právě v tomto německém deníku vyšla Masarykova recenze Hitlerovy knihy *Mein Kampf*, a to roku 1933. Masaryk si byl ovšem vědom, že posudek Hitlerovy práce není v přítomné době bez nebezpečí, ale přesto chtěl čtenářům Prager Presse předložit čistě literární zhodnocení této knihy.

I toto svědčí o důležitosti Prager Presse, jehož specifické postavení spočívalo především v tom, že jako jediné periodikum vydávané na československém území mělo tu čest být jakým – si mluvčím československé zahraniční politiky. Jisté je i to, že takový deník jakým Prager Presse byl musel disponovat celou škálou výborných redaktorů, kteří svým talentem a svou pilnou prací přispěli k tomu, že se z Prager Presse stal jeden z nejlepších, ne –li vůbec nejlepší z deníků své doby.

⁵⁵ Iniciátorem založení bylo Ministerstvo zahraničních věcí, které se podstatnou měrou podílelo na dalším řízení společnosti a jejím skrytém financování ze státního rozpočtu. Na přelomu 20. a 30. let zahrnovala firma vydavatelství periodik (deník Prager Presse, časopisy Prager Rundschau, The Central European Observer, Zahraniční politika aj.), administraci, tiskárnu, novinářství, nakladatelství a knihkupectví. V srpnu 1925 bylo v přízemí hlavní budovy otevřeno knihkupectví, zaměřené v souladu s programem Orbisu především na bohemistiku, slavistiku, dále na spisy politické, sociologické, ekonomické, právní. Kromě toho prodávalo též publikace vědeckých ústavů a institucí, pro něž mělo generální zastoupení (Slovanský ústav, Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislavě, Orientální ústav aj.). V prosinci roku 1930 potom zřídil Orbis druhé menší knihkupectví. Propojení se státními orgány umožnilo Orbisu za nacistické okupace vnútit jako jedinému českému nakladatelství systematické vydávání protektorátních politických brožur a nacistické a antisemitské literatury, zejména v edicích na Pokraj nové doby a Projevy. Od roku 1993 je Orbis složitě strukturovanou multimediální příspěvkovou organizací při Ministerstvu hospodářství ČR, jejíž vedení a divize Nakladatelský dům sídlí v budově na Vinohradské třídě. O citlivém přístupu vedení Orbisu k architektuře domu svědčí obnova původního nápisu na průčelí i oprava portálu budovy. Blíže Aleš ZACH, *Stopami pražských nakladatelských domů*, Praha 1966.

⁵⁶ Pen Club bylo sdružení, jehož původním a hlavním účelem bylo přijímání autorů ze zahraničí.

3.1 Redaktoři Prager Presse

Pod Laurinovým osvíceným vedením v Prager Presse až do r. 1938 působily takové veličiny jako Otto Pick⁵⁷, který byl fejetonistou listu, ale také výborným překladatelem. Na kvality Otto Picka vzpomenu ve svých pamětech i František Kubka. Zavzpomínal na jeho mistrovské překlady, zvláště vzpomenu překlady děl Karla Čapka a především uvedení do světa dramatu R. U. R. Dále překládal Březinu, Šrámka, atd. Díky svým schopnostem a pomocí Prager Presse jim pomáhal do světa. O tom, jak si Otto Picka ve své redakci vážili svědčí i skutečnost, že jako jediný měl to privilegium dělat si v redakci svou práci a nepsat na stroji⁵⁸. Další záležitostí, která dokazuje kvality Otto Picka je, že si ho pro spolupráci vybral i novinář takových kvalit jakým byl Ferdinand Peroutka. Jejich spolupráce trvala jak v období, kdy byla na trhu Tribuna, nebo později i v Přítomnosti⁵⁹.

Jako hudebník kritik tu už r. 1922 nastoupil slepý Kafkův přítel Oskar Baum⁶⁰, klavírista a varhaník. Spolupracovníkem deníku byl např. i dnes zapomenutý švýcarský prozaik a lyrik Robert Walser⁶¹, objevený až po 2. světové válce v souvislosti s Franzem Kafkou, za jehož předchůdce bývá ne zcela právem označován.

Jako externí redaktor působil v Prager Presse také Pavel Eisner⁶². Literární tvorba Pavla Eisnera byla psána česky i německy a byla publikována v Praze, ale i v zahraničí. Eisner byl jedním z nejvýznamnějších českých překladatelů. Ovládal několik světových jazyků. Nejčastěji však překládal z němčiny. Jeho překlady byly jazykově velmi kultivované, vynikaly přesností a detailní znalostí českého i výchozího jazyka. Do Prager Presse přispíval až do roku 1938 a to především svými entrefilet⁶³. V pamětech je také zmínka o jeho věčných sporech s šéfredaktorem Laurinem, který si byl jistě vědom jeho talentu a vyžadoval po něm stále větší výkon. Těžko ale věřit, že byla chyba jen na straně Laurina, jelikož Eisner byl znám svou nepřičetnou a hádavou povahou. Bylo lepší se s ním raději nebavit. To ovšem Laurin, jako šéfredaktor samozřejmě akceptovat nemohl.

⁵⁷ Otto Pick – 1887-1940, český, židovský spisovatel, překladatel.

⁵⁸ Blíže F. KUBKA, c.d., s. 111.

⁵⁹ Blíže P. KOSATÍK, c.d., s. 71, 141.

⁶⁰ Oskar Baum - 1883-1941, český, židovský hudebník a spisovatel.

⁶¹ Robert Walser - 1878-1956, švýcarský spisovatel.

⁶² Pavel Eisner -1889-1958-narodil se v pražské měšťanské rodině, vystudoval germanistiku na FF pražské německé univerzity, přispíval do řady českých novin a časopisů.

⁶³ Entrefilet- pěti až šesti řádkový literárně-publicistický útvar, poznámky na aktuální téma, často vtipné a ironické, emocionálně zachytává všední maličkosti.

Dalším redaktorem byl spisovatel a novinář František Kubka⁶⁴. Od r. 1927 pracoval jako zahraničně politický redaktor a strávil v redakci masarykovsky orientovaných novin Prager Presse celých deset let.

Velmi zajímavé je, jak František Kubka vzpomíná na své začátky v Prager Presse a na šéfredaktora deníku Arne Laurina. Psal se rok 1927, když se František Kubka setkal v létě ve Společenském klubu s Laurinem, kam vyrazil se svým otcem, který se cítil nešťastný z toho, že byl po čtyřicetileté službě poslán do penze. Ke stolu, kde seděl Kubka se svým otcem si přisedl šéfredaktor Laurin. Během přátelského rozhovoru, který spolu oba vedli, se Laurin Kubky z ničeho nic zeptal, jestli umí psát německy. Kubka odpověděl, že ano. Laurin s úsměvem Kubkovi oznámil, že má vyhráno, stane se redaktorem Prager Presse, a to hned od následujícího dne. Kubka se nechal přemluvit a stal se členem již zmiňovaného německého deníku. 1.9. 1927 se už hlásil v redakci u šéfredaktora Laurina. Nutno poznamenat, že první den v redakci nebyl pro Kubku příjemný, jelikož Laurin byl nepříjemný, přísný. Kubka poznal dvě šéfredaktorovi tváře. Pochopil, že šéfredaktor je jiný v redakci, jiný je mimo ni. Laurin se poté začal specializovat na Kubkovu výchovu. Neustále mu připomínal, že musí znát všechny lidi v Praze. Tím Laurin myslel všechny referenty v úřadech, všechny profesory na univerzitách, technikách a ostatních vysokých a odborných školách, všechny ministry, všechny umělce a spisovatele, kteří něco dovedou, všechny ředitele divadel, herce a tak dále. Laurin všechny tyto lidi samozřejmě znal, ale nepsal o nich. Laurin o nich nepsal, jak sám říkal z důvodu, že je šéfredaktor. Kubka jako obyčejný redaktor o nich psát musel. 1.ledna roku 1928 Laurin přeložil Františka Kubku z lokální do zahraniční rubriky a tím v podstatě skončila Laurinova učitelská práce. Kubka začal překládat do němčiny všechny úvodníky a glosoval mezinárodní události. Kubka také dělal rozhovory se všemi významnými cizinci, kteří zavítali do Prahy, četl po nocích všechny memoáry a politické studie, které si Laurin objednal pro svoji knihovnu. Díky práci v zahraničním oddělení Kubka také cestoval a podíval se do mnoha zemí a měst, jako například do Ženevy, kam byl poslán na zasedání Společnosti národů. Byl

⁶⁴ František Kubka-1894-1969, český prozaik, básník, germanista a překladatel. Pocházel z úřednické rodiny. Po maturitě na gymnáziu studoval na Filozofické fakultě v Praze slavistiku a germanistiku. Během první světové války vstoupil do československých legií a bojoval na ruské frontě. Od roku 1927 působil jako redaktor Prager Presse. Jako zahraničněpolitický redaktor působil v Prager Presse 10 let. Na přelomu let 1939 a 1940 byl vězněn gestapem v Berlíně. V letech 1946-49 byl vyslancem v Bulharsku. Byl autorem mnoha literárních studií a životopisů. Kromě toho překládal také z ruského a německého jazyka. Byl autorem mnoha literárních studií a životopisů.

s novinářskou delegací v Moskvě, v Itálii. O všem, co viděl, potom psal velice zajímavé reportáže⁶⁵.

Dalším členem redakce Prager Presse byl Antonín Stanislav Mágr⁶⁶, který působil ve dvacátých letech i v Lipsku. Antonín Stanislav Mágr byl především literární kritik, překladatel, slavista. Mágr byl redaktorem, který oplýval pracovitostí, nikam nechodil, ani do divadel a koncertů, do společnosti. Soustavně pracoval doma podle pevného plánu, který nechtěl mít nikým a ničím narušen. V pondělí četl slovinskou literaturu, v úterý a ve středu četl polskou, ve čtvrtek a pátek českou. Sobota a neděle mu pak zbývaly na literaturu německou a francouzskou. Mágr redigoval kulturní rubriku Prager Presse, tedy rubriku, pro kterou pracovalo mnoho externistů: Václav Tille⁶⁷, Otokar Fischer⁶⁸, Josef Bartoš, Jaromír Pečírka⁶⁹ i jiní. Referovali o české literatuře a českém divadle, o germanistice, o hudbě a výtvarném umění. Mágr psal o věcech slavistických.

Mágr působil jako redaktor v Prager Presse již od samého počátku deníku. O Antonínu Mágrovi se Laurin dozvěděl od překladatele Emila Saudka⁷⁰. Laurin Mágrovi napsal dopis, že se chystá založení Prager Presse a přizval ho tímto ke spolupráci.

Je ale potřeba poznamenat, že pražské redakce Prager Presse si Mágr moc neužil, protože převážnou část meziválečného období strávil v Lipsku, kde pracoval v antikvariátu a v slavném Teubnerově nakladatelství v Lipsku. Odtud pak s redakcí spolupracoval externě.

A nutno zmínit, že právě Mágr byl redaktorem, kterého si Arne Laurin nesmírně vážil a měl z něj velký respekt, což je patrné i z jejich vzájemné korespondence. Zároveň to svědčí o tom, že Laurin dokázal vyslovit úctu i přes to, že se ke svým redaktorům choval přísně a jen zřídka je pochválil.

Jednou z činností Mágra v době, kdy působil v Lipsku, bylo například i to, že se pokoušel hledat nové pisatele, kteří by svými články mohli obohatit stránky německého

⁶⁵ Blíže F. KUBKA, c.d.

⁶⁶ Antonín Stanislav Mágr-1887-1960, literární kritik, překladatel, redaktor Prager Presse.

⁶⁷ Václav Tille-1867-1937, knihovník, učitel, literární kritik, český spisovatel. Používal také pseudonym V. Říha. V letech 1921-1937 byl profesorem srovnávacích dějin na Karlově univerzitě. Uveřejnil řadu divadelních a literárních kritik v Národních listech, Venkově, Prager Presse a dalších novinách a časopisech.

⁶⁸ Otokar Fischer-1883-1938, český literární historik a profesor germanistiky na Univerzitě Karlově, divadelní kritik a teoretik, překladatel, dramaturg, básník a dramatik.

⁶⁹ Jaromír Pečírka-1891-1966, významný český historik umění a profesor Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze.

⁷⁰ Emil Saudek – 1876–1941, český překladatel, propagátor české literatury, znalec děl Otokara Březiny, jeho synem byl Erik Adolf Saudek, který se proslavil svými shakespearovskými překlady.

deníku. Adresy těchto pisatelů potom zasílal Laurinovi, a ten podle svého mínění mohl rozhodnout či jsou příspěvky pro jeho deník vhodné či nikoliv. Dále byl také žádán, aby do redakce Prager Presse zasílal výstřižky z Lipského Tagblattu.

Antonín Stanislav Mágr během pobytu v Lipsku dále se zájmem sledoval kulturní politiku Prager Presse a už před koncem roku 1921 konstatoval, že Prager Presse ještě od svého vzniku ještě neuveřejnila žádný článek o polské literatuře, o polském umění a podobně. Mágr měl zato, že by se tato situace měla změnit. Myslel si, že by pro Prager Presse bylo dobré navázat kontakty s některými polskými spisovateli ve Varšavě, Poznani, Krakově, aby mohli kulturní rubriku Prager Presse také obohatit. Mágr upozorňoval redakci na všechny kulturní akce, které se odehrály v Lipsku, kde pracoval v antikvariátu a Teubnerově nakladatelství. Poté ho život zanesl také do polské Poznaně, kde pracoval také v antikvariátu. V Poznani se naučil polsky mluvit a psát.

O tom, že redaktori Prager Presse byli jen lidé, kteří občas dělají chyby, svědčí i kuriózní situace, která se přihodila v únoru roku 1927. To si redaktor Pavel Eisner spletl jméno autora básně, která byla uveřejněna na stránkách Prager Presse.

„Milý pane Laurine, ... v zítřejším čísle budete něco číst (III.vydání rubrika Literatur) , z čeho se Vám budou ježít vlasy na hlavě. Taková věc se nestala v Prager Presse od nepaměti. Dnes odpoledne telefonuje Toman Pickovi, že číslo je velice pěkné, jen že ta báseň o Artemis von Paris není jeho, ale Josefa Tomana. Div, že jsem nevytl z kůže. Nechápu, jak se to mohlo Eisnerovi přihodit, že si to splete a ještě pro takovou příležitost. Eisner sám byl, když přišel úplně zdrcen. Jenže to nám nic nepomůže. Je to ostuda náramná...“⁷¹

Šéfredaktor Arne Laurin také se zájmem sledoval vývoj mladé vědy o novinách a poskytoval jí mnoho místa právě v Prager Presse. Dává svému zájmu o novou vědu průchod soustavnou činností sběratelskou na poli literárně novinovědeckém. Základem novinovědného studia je kritická bibliografie literatury o novinách, jejímž předpokladem je dostupnost příslušné literatury, dosud rozptýlené ve velkých studijních knihovnách. Odborných vědeckých knihoven bylo dosud velmi málo.

⁷¹ Literární archiv Památníku národního písemnictví Praha (dále LA PNP Praha), Fond Arne Laurin, korespondence přijatá, osobní, Dopis z 21.2.1927.

3.2 Laurinova unikátní novinářská knihovna

Ač je to zajímavá skutečnost, Arne Laurin není mezi veřejností znám především jako vynikající novinář, ale je znám především jako zakladatel velice významné novinářské knihovny. Laurin shromáždil to nejlepší, co bylo před válkou napsáno o tisku a novinovědě a vytvořil tím svou osobní knihovnu⁷². Tato knihovna byla základem tehdejšího svazu novinářů. Posléze Laurinova knihovna přešla do vlastnictví svazu novinářů. Nyní se knihovna nachází na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze.

Tato unikátní sbírka obsahuje 7 707 svazků odborné literatury o žurnalistice z celého světa od sedmnáctého století do roku 1938. V jednom z katalogů knihovny Arne Laurina se můžeme dočíst o tom, jak nadmíru obtížná věc je třídění speciální novinářské knihovny. V katalogu Všeobecné dějiny periodického tisku se lze také dočíst, co k tomu řekl sám Laurin: „*Třídění speciální novinářské knihovny je samo o sobě obtížné, není tu jednotného hlediska, není tu, až na několik náběhů, definitivního systému. V katalogizaci knih o dějinách novinářství, publikací tak mnohotvárných, bylo třeba vlastního postupu, daného několika ohledy. Měli jsme zařazující knihy v toto oddělení, na mysl v první řadě praktické použití knihovny k účelům studijním a bibliografickým. Rozlehlost látky však nutně vyžadovala další specializace, bylo se nám tedy spokojiti s výběrem knih, hledících pouze k všeobecným dějinám periodického tisku, a i tu jen takovým spisům, které si nevšímají současně, nebo aspoň z větší míry témat jiných.*“⁷³

Knihovna, kterou zná odborná veřejnost prostřednictvím dosud vydaných katalogů asi v třetině jejího bohatství, není jen výsledkem specializované sběratelské

⁷² Cenné jsou v Laurinově knihovně sbírky starých listů 17.-19.století. Jsou to především vzácná periodika. Z nich pro ukázkou jmenujme Krameriusovy c.k. vlastenecké (1794, 1809), Květy české (1.ročník, 1834), Občanské noviny z revolučního roku 1848 Slovan (1850/51), Hlasatel český (1.ročník, 1806), Der Kranz (1725), Neuer Titular und Wirtschaftskalender (1771), Máj: jarní almanach (1858) atd. Dále různá vzácná vydání klasiků české literatury devatenáctého století a mnoho dalších ojedinělých knižních titulů. Jeho knihovna, pečlivě zkatalogizovaná podle pevné soustavy, sleduje praktické studijní cíle a reprezentuje dnes přes 4 000 svazků mezinárodní literatury z vědy o novinách. Laurinova knihovna přihlíží velmi pečlivě k literatuře týkající se výzkumu novin v Československu. V Laurinově knihovně je mnoho materiálu, který je velmi vzácný nebo těžko přístupný, a mnoho materiálu, který jen touto cestou byl zachráněn. Nejmenší v Laurinově je oddělení dějin současného tisku. Katalogy této novinářské knihovny upozornily všude, kde je doma i v cizině zájem o studium novin, na tuto jedinečnou soukromou knihovnu, která ve svém bohatství a svými katalogy je Laurinovým nebo můžeme říci československým přínosem pro vědecké studium novin. Katalogy nesou název Tisk, právo, svoboda tisku a cenzura, Všeobecné dějiny periodického tisku, Dodatky tiskového práva a všeobecných dějin periodického tisku, Dějiny současného tisku, Věda o novinách a Politická funkce novin.

⁷³ Blíže Jakov G. GURIAN, Všeobecné dějiny periodického tisku, Praha 1932.

záliby, ale hlavně dílem promyšleného poznávání novin a literatury o nich. Laurinova knihovna a její katalogy zaujímají své čestné místo i v cizině.

Arne Laurin pro Československou žurnalistiku udělal mnoho, ale činil se také v USA. Přesněji ve městě New York, kde také 12. února roku 1945 zemřel. Do New Yorku se Laurin uchýlil po té, co jeho práce v Prager Presse skočila. V New Yorku řídil československé informační středisko, které zřídil za svého amerického pobytu před odjezdem do Anglie Edvard Beneš.⁷⁴ Hlavní prací bylo zřízení výstřížkového archivu, v němž se shromažďovaly cenné materiály z oblasti amerického, sovětského, a pokud to ještě šlo, evropského tisku vycházejícího za války a pořizovaly se výstřížky pro celou Benešovu odbojovou skupinu, aby mohla důležitých článků používat ve své diplomatické a propagační kampani. Po válce byl tento archiv převezen do Prahy, kde se mělo v této práci pokračovat. Laurinův archiv, jak se všeobecně nazýval, byl však po převezení do Prahy převzat ministerstvem vnitra, které se domnívalo, že tam jsou buhví jaké materiály podstatné pro jeho činnost, a uložen do skladu nepřístupného veřejnosti

Laurin pracoval jako novinář v New Yorských listech, které byly založeny roku 1874 a byly hlavním orgánem československého odboje v USA. Arne Laurin chtěl z New Yorských listů udělat skutečný politický deník⁷⁵.

⁷⁴ Edvard Beneš- 1884-1948.druhý československý prezident v letech 1935-48, 1935-38 v období druhé republiky a okupace a v letech 1938-1945 byl v exilu, byl jedním z vůdců odboje.

⁷⁵ Blíže Stanislav BUDÍN, *Jak to vlastně bylo*, Praha 2007.

4. ROLE PRAGER PRESSE A ARNE LAURINA V SYSTÉMU MEZIVÁLEČNÉ ČESKOSLOVENSKÉ KULTURY

4. 1 Arne Laurin a jeho kontakty s ostatními domácími periodiky

Arna Laurin jako šéfredaktor významného deníku Prager Presse samozřejmě spolupracoval i s dalšími významnými deníky. Jedním z těchto deníků byly Lidové noviny. V deníku, který byl založený v roce 1893 v Brně, publikovala celá řada významných a slavných českých spisovatelů. Nejslavnější éra Lidových novin je spojována právě s obdobím meziválečného Československa.

Na modernizaci novin se podílel Arnošt Heinrich⁷⁶, který nastoupil do Lidových novin v roce 1904. Ve dvacátých letech potom pracoval v Lidových novinách jako šéfredaktor. Své působení začal tím, že inicioval prosazení ranního vydání. Do roku 1905 Lidové noviny vycházely pouze odpoledne a zpravodajství tak nebylo aktuální. Ranní vydání mělo místo úvodníku fotografií, nechyběla ani „senzace“. Představy Arnošta Heinricha upoutaly pozornost řady literátů, kteří začali do novin přispívat. Mezi ně patřili například: Rudolf Těsnohlídek, S.K. Neumann, Antonín Sova, Karel Toman, Ferdinand Peroutka, Viktor Dyk nebo Jiří Mahen. Lidové noviny byly v době jeho působení odborně kvalifikovaným listem ve všech oblastech života společnosti. Základ byl v kvalitním zpravodajství, reportáži a komentáři. V deníku však měla místo i pestrá škála slovesných žánrů jako například básně, sloupky, soudničky či soudobá próza. V žádném čísle nesměla chybět kresba některého z předních českých umělců. Skvělé místo mezi autory zaujal karikaturista a satirik František Gellner⁷⁷.

Po dobu existence první republiky sloužily Lidové noviny jako orgán Hradu, tedy prezidentů T. G. Masaryka a Edvarda Beneše. Je proto pochopitelné, že jejich porážka byla do značné míry chápána také jako neúspěch Lidových novin.

⁷⁶ Arnošt Heinrich-26.12.1880-3.5.1933, novinář, šéfredaktor meziválečných Lidových novin, názorově měl blízko k T.G. Masarykovi a realistické straně.

⁷⁷ Blíže J. FIRT, c.d.; P. KOSATÍK, c.d. atd.

O tom, že Lidové noviny byly významným deníkem, tedy není pochyb, a proto spolupráce Laurina s brněnskými Lidovými novinami a jeho redaktory jistě nepřekvapí. Z korespondence Laurina s redaktory Lidových novin je patrné, že spolupráce a kontakty s Brnem se nesly v ryze přátelském duchu.

Osobností na kterou se Laurin mohl v redakci Lidových novin podle všeho nejvíce spolehnout, byl František Šelepa⁷⁸. František Šelepa se stal redaktorem Lidových novin v roce 1919. Od roku 1929 odpovídal za obsah Lidových novin, ranního i odpoledního vydání. V Lidových novinách založil archiv, vedl politickou redakci, zastupoval šéfa. Z Brna také zasílal zpravodajství pro Prager Presse.

Redakce Lidových novin i Prager Presse spolu běžně komunikovaly, vyměňovaly si informace i hotové texty. František Šelepa byl v hojné korespondenci zvyklý vyjadřovat se i velmi otevřeně o politických otázkách a byl bezpochyby v redakci Lidových novin váženou osobou.

Šelepa Laurina informoval o politickém dění na Moravě, posílal mu články o moravských věcech. Jednalo se o zprávy z oblasti kultury, školství ale i politiky. Informoval Laurina zkrátka úplně o všem, co se na Moravě dělo.

Laurinovi nesměla uniknout žádná zajímavá a významná událost, která se na Moravě udála, protože si zakládal na tom být nejinformovanějším novinářem a člověkem, který má přehled o všem, co se děje. Zároveň usiloval, aby Prager Presse čtenářům nabídl nejaktuálnější a nejdůležitější zpravodajství.

Laurin byl od začátku své žurnalistické kariéry nadšeným přívržencem Lidových novin, a proto jistě není sporu o tom, jak Laurinovi na spolupráci s Šelepou záleželo.

To, že Laurin se Šelepou řešil záležitosti jak politického, tak i kulturního rázu dokládá i skutečnost, že s ním domlouval výstavu pro jednu z nejvýznamnějších malířek a ilustrátorek dvacátých a třicátých let Miladu Marešovou⁷⁹, která s Prager Presse také spolupracovala. Výstava se měla uskutečnit v Brně a Šelepa ochotně nabídl v této

⁷⁸ František Šelepa- 1887-1945, významný novinář, byl archivářem a knihovníkem redakce Národních listů. Od roku 1919 redaktor Lidových novin.

⁷⁹ Milada Marešová- 1901-1987, česká malířka a ilustrátorka, věnovala se malbě, kresbě a ilustrátorské tvorbě. Byla inspirována expresionismem, tématem obrazů jí bylo město a lidé, a to zejména ženy v různých situacích a rozličným sociálním postavením. Dalším výrazným tématem jejich děl jsou sociální problémy. V rámci svých studií se dostala do Berlína, do Paříže. Studovala u českého výtvarníka Františka Kupky. Ilustrovala mnoho knih, časopisů-Lidové noviny, Prager Presse, České slovo, Pestrý týden. První samostatnou výstavu měla v Topičově salonu v Praze v roce 1925. Do uměleckého světa ale výrazně vstoupila až výstavou v Aventinské mansardě (1930). Blíže PACHMANOVÁ, Martina, *Milada Marešová. Malířka nové věčnosti*, Praha 2008.

záležitosti pomocnou ruku. Vzal si záležitost na starosti a dojednával, kde a kdy by mohla být výstava uskutečněna.

„Milý příteli, výstava Milady Marešové by mohla nejlépe být v galerii arch. J Vaňka, ředitele brněnské bytové společnosti, na Dominikánském náměstí. Skupina výtvarných umělců v Brně, malíř E. Milén to přednese zítra ve středu ve výborové schůzi. Platila by katalog a dopravu svých děl. Jinak nic. Mohlo by to být začátkem května. Souhlasí-li s podmínkami, napiš mi....“⁸⁰

Snaha Arne Laurina pomoci malířce Marešové vypovídá o jeho vřelém vztahu k její osobě a také jeho zájmu o kulturu.

Když byl František Šelepa ve třicátých letech nemocný, trápil ho chronický zánět nosních a hrtanových sliznic, odjel se léčit do lázní Kupari v chorvatském Dubrovniku. I když se necítil dobře, slíbil Laurinovi, že mu pošle alespoň fotografie pro obrázkovou přílohu či cestovatelskou rubriku, a že podá zprávy, jak to tam na jihu chodí. Tímto způsobem se tedy Laurin mohl dozvědět řadu zajímavých zpráv. Jako například to, že na jihu je čím dál tím víc Němců a cizinců vůbec. Dále to, že v čítárně v lázních Kupari u Dubrovniku bylo plno všemožných německých časopisů, deníků i ilustrovaných časopisů. Dozvěděl se, že všechny tyto listy posílaly lázním své noviny zdarma patrně z přesvědčení, že se jim to vyplatí.

Šelepa Laurina také srozuměl s tím, že všechny prodejny na jihu jsou zaplaveny německými listy a Laurin byl spokojen, když se dozvěděl jak dobře a rychle Prager Presse do Dubrovniku docházelo. Tato skutečnost jen dokládá postavení deníku Prager Presse v zahraničí. Byl jediným československým deníkem, spolu s Lidovými novinami, který byl v zahraničí k sehnání. A hlavně měl Prager Presse jako jediný deník příležitost prezentovat politiku Československa.

Šelepa se na Laurina neobracel ale jen s pracovními záležitostmi, ale také čas od času se soukromými prosbami. Tak tomu bylo i v následujícím případě, když se snažil pomoci své manželce: *„Milý příteli, dnes tě něčím snad opravdu obtěžuji...Moje žena-rodem Polka Sadowska také kreslí. Měla už v Lidových novinách řadu kreseb, v lednu měla celou stranu tanečních kreseb jednu neděli...Posílám Ti na výběr řadu rozmanitých tanečních figur: kdyby se Ti něco hodilo-možná, že budeš zrovna na konec masopustu potřebovat zrovna nějaké kresby k taneční a maškarní povídce v neděli...“⁸¹*

⁸⁰ LA PNP Praha, Fond Arne Laurin, korespondence osobní, přijatá, Dopis z 13.1.1931.

⁸¹ LA PNP Praha, Fond Arne Laurin, korespondence osobní, přijatá, Dopis z 15.2.1933.

Laurin si kresby ochotně prohlédl a hned svému příteli Františku Šelepovi odespal: „*Milý Františku, prohlédl jsem kresby Tvé paní velmi pozorně a shledal jsem v ní pozoruhodný talent. Ale: My jich tu nemůžeme upotřebiti a to z toho důvodu, že samostatných kreseb neuveřejňujeme a tanečního tu teď nic nemáme. To raději pošlu Tvé paní příležitostně nějakou povídku k ilustrování, aby svůj vjezd do sloupců Prager Presse slavila trochu organicky. Pokud se týče upotřebení těchto kreseb doporučuji Ti velmi vřele, abys vstoupil do spojení především s časopisem IVA(redaktorka paní Nováková v „ Melantrichu), dále s časopisem Město a konečně se Salonem...“⁸²*

Toto vše opět vypovídá o Laurinově ochotě pomoci a poradit, když bylo potřeba. A také to opět dokládá propojenost sfér kulturního dění. Tím je myšleno, jak se spolu osobnosti jednotlivých periodik vzájemně znali a spolupracovali.

Šelepa tedy s Laurinem řešil záležitosti rozmanitého charakteru a to jak v letech dvacátých, tak i třicátých, což je patrné z jejich rozsáhlé korespondence, která čytá okolo 200 dopisů.

Pro Čechy představovala významné politické, kulturní středisko samozřejmě Praha. Pro Moravu bylo něčím takovým bez pochyby Brno. V Brně se nacházelo a nachází velké množství divadel, muzeí, galerií, knihoven. V Brně měl Laurin mnoho přátel, na které se mohl spolehnout, řešit s nimi kulturní dění či nejnovější události.

Mezi takového přítele se řadil například i Jiří Mahen⁸³. Jiří Mahen se roku 1910 přestěhoval do Brna, kde působil do konce života. V letech 1909-1919 byl redaktorem Lidových novin a od roku 1921 působil jako knihovník a podílel se na vybudování městské knihovny v Brně, která nyní nese jeho jméno. Je to největší veřejná městská knihovna na Moravě a druhá největší v České republice. Právě v době, kdy Mahen působil v brněnské veřejné knihovně byli s Laurinem nejvíce v kontaktu. Mahen Laurinovi posílal články, které se týkaly kulturního dění na Moravě a podobných záležitostech. Tito dva byli ve velice přátelském vztahu, o čemž vypovídá i to, že jsi v dopisech, které si vzájemně posílali tykali.

⁸² LA PNP Praha, Fond Arne Laurin, korespondence osobní, odeslaná, Dopis z 16.2.1933.

⁸³ Jiří Mahen- 1882-1939, vlastním jménem Antonín Vančura, český básník, prozaik, dramatik, novinář, publicista a knihovník, významný organizátor kulturního života města Brna v období mezi dvěma světovými válkami. Mahen byl studentem pražské filozofické fakulty, kde studoval češtinu a němčinu. Po studiu působil ve školním roce 1907-8 jako suplent na reálce v Hodoníně a další dva roky na obchodní akademii v Přerově. Morava Mahena zaujala, ale učitelské povolání nikoliv. Proto neváhal, když mu šéfredaktor brněnských Lidových novin Arnošt Heinrich nabídl místo redaktora.

Mahen byl Laurinovi k dispozici také v záležitostech týkajících se divadla. Zaslal mu různé doplňky k článkům o divadle, fotografie apd. Laurin Mahenovi zase zasílal každý rok soupis své novinářské knihovny.

Mahen se na Laurina obracel rovněž, když potřeboval s něčím poradit či pomoci. Například se na Laurina obrátil, když jeho přítel, knihkupec Stanislav Kočí toužil po práci v nakladatelství Orbis. Mahen chtěl tedy využít Laurinových známostí v tomto nakladatelství.

Laurin byl také plný humoru, který občas přenesl i na papír do svých dopisů, a to například, když psal právě svému příteli Mahenovi: „*Milý příteli, zaplat' pámbu za ten převýborný článek o Macharovi. Měl jsem tak velkou radost, že bych Ti nejraději poslal hubičku. Tobě je ovšem čerstvý kapr vlastnoručně chycený milejší, než moje polibky. Ale abys aspoň věděl, že bych Ti tu hubičku moc rád dal.*“⁸⁴ Podobných vtipných hlášek se v Laurinových dopisech objevovalo více, což svědčí o tom, že Laurin byl jistě člověkem veselým, vtipným, pozitivním, který si dokázal dělat srandu jak ze života, tak i sám ze sebe.

Laurin měl tedy díky osobnostem jako byl Šelepa či Mahen dostatečně kvalitní informace týkající se moravského prostředí. Toto bylo pro Laurina důležité jak z hlediska pracovního, tak i osobního. Informace samozřejmě potřeboval pro Prager Presse, ale byl i člověkem, který chtěl být sám informován o politickém a kulturním dění. Vždyť předpokladem kvalitního žurnalisty je všeobecný přehled, a i tuto podmínku podle všeho Laurin sto procentně splňoval.

Dalším z redaktorů Lidových novin, který s Laurinem spolupracoval, byl novinář Jaromír John, vlastním jménem Bohumil Markalous⁸⁵. Avšak jejich spolupráce trvala především v době, kdy John působil jako šéfredaktor Pestrého týdne. Jako autor novel, povídek, románů užíval jména Jaromír John. Vlastním jménem podepisoval články o výtvarnictví, mnohé práce publicistické pro Tribunu, Právo lidu, v Lidových novinách. Studoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy přírodní vědy a také filozofii, estetiku a dějiny výtvarného umění. Působil jako středoškolský profesor v Praze, Kolíně a v Hradci Králové.

⁸⁴ LA PNP Praha, Fond Arne Laurin, korespondence osobní, odeslaná, Dopis z 19.11.1931.

⁸⁵ Jaromír John-1882-1952, český spisovatel, novinář, středoškolský a vysokoškolský učitel, výtvarný estetik, redaktor Lidových novin a šéfredaktor Pestrého týdne. Válečná léta prožil na vojně. Pod dojmem zážitků z té doby (účastnil se bojů na Balkáně) napsal asi svou nejznámější knihu *Večery na Slamníku*. Po propuštění z armády na jaře 1919 začal působit v Brně jako výtvarný redaktor Lidových novin. Také působil jako docent výtvarné estetiky a dějin umění na Českém učení technickém. Od roku 1926 působil v Praze, na tiskovém odboru předsednictva vlády, v propagačním oddělení nakladatelství Orbis.

V letech 1928- 34 byl šéfredaktorem časopisu Pestrý týden. Pestrý týden patřil k nejlepším ilustrovaným časopisům, které vycházely v první polovině dvacátého století. Nutno také zmínit, že časopis typu Pestrý týden byl v žurnalistice jakousi novinkou. Ilustrované společenské časopisy začaly vycházet ve stále větších nákladech a masově se začaly rozšiřovat prakticky do všech vrstev národa.

Po celou dobu existence si Pestrý týden udržoval vysoký standard psaného i obrazového zpravodajství. Díky němu se mohli prosadit vynikající fotoreportéři 30. let jako například Karel Hájek⁸⁶, který fotografoval prezidenty Masaryka, Háchu, Gottwalda a Beneše, kterému dělal osobního fotografa.

První číslo Pestrého týdne vyšlo po oslavách výročí vzniku republiky na podzim roku 1926. Redakční kruh v prvních letech tvořili novinářka Milena Jesenská, grafik Vratislav Hugo Brunner či malíř, básník Adolf Hoffmeister. Tato zakladatelská trojice ještě před koncem dvacátých let časopis opouští, na jejich místo nastupuje nová redakce pod vedením Jaromíra Johna. A i díky této změně se Pestrý týden v krátké době stal periodikem tištěným ve statisícovém nákladu.

Tento časopis se v žádném období své existence na trhu nebouřil proti vládě, nevystupoval proti systému. Když kritizoval, pak jen dílčí jevy, ne demokracii, vztahy k menšinám či republikánské zřízení státu jako celek. Pestrý týden se dokázal natrvalo prosadit ve značné konkurenci prvorepublikových periodik (např. Pražský ilustrovaný zpravodaj, Letem světem, Světozor, Ahoj, Star, Světový zdroj zábavy, Eva, Hvězda československých paní a dívek či List československých paní a dívek).

Významným rysem Pestrého týdne byl fakt, že na rozdíl od úzce specializovaných periodik typu Fotografický obzor zasahoval vkus nejširších vrstev společnosti. Zatímco odborný časopis si koupil zas jen zájemce o danou problematiku, ilustrovaný zpravodajsko-zábavný list každý týden posouval výtvarné cítění celých rodin či školních tříd. Důležité také bylo, že Pestrý týden pořádal každoroční fotografickou soutěž pro amatéry. Ve své době se jednalo o velkou šanci pro neprofesionální fotografy publikovat své snímky na stránkách jednoho z nejčtenějších ilustrovaných listů první republiky.

Od roku 1940 se Pestrý týden stává oficiálním listem Radosti ze života – odnože jediného společensko-politického hnutí v protektorátu – Národního souručenství (organizaci Radost ze života). Protektorátní období je pro časopis časem pozvolného

⁸⁶ Karel Hájek-1900-1978, významný československý novinářský fotograf.

kvalitativního úpadku. Postupně se Pestrý týden rozchází s pojmem zpravodajský list a až na výjimku z Německa dodávaných ideologicky překroucených aktualit píše o tématech časově neurčitých. Pestrý týden přestal vycházet těsně před vypuknutím pražského povstání v roce 1945. Během necelého měsíce zformovali bývalí redaktoři Pestrého týdne nový zpravodajský týdeník, který nazvali Svět v obrazech.

Vrcholným obdobím Pestrého týdne ale byly ročníky 1938-1939. Tehdy se Pestrý týden kvalitativně postavil na úroveň světových obrazových týdeníků své doby. Výhodou i nevýhodou zároveň bylo, že časopis vydávaly grafické závody Václav Neubert a synové, které měly sídlo na pražském Smíchově⁸⁷. Na jednu stranu měl zázemí špičkové hlubotiskové tiskárny, zaměřené na výrobu náročných fotografických publikací, kalendářů, cenných papírů a vůbec tiskovin, bohatého a stranicky orientovaného nakladatelského domu, například obřích Melantrichu⁸⁸, který vydával i přímou konkurenci Pestrého týdne, a to Pražský ilustrovaný zpravodaj, Hvězda, deník České slovo a další.

Jaromír John v rámci své spolupráce s Laurinem nabízel například i některé své práce pro Prager Presse. Tímto způsobem například nabízel své nejznámější dílo *Večery*

⁸⁷ Petr VILGUS, *Pestrý týden, 2. listopadu 1926-28. dubna 1945. Vznik, existence a zánik nejlepšího ilustrovaného týdeníku první a druhé Československé republiky a období Protektorátu Čechy a Morava*, Praha a Opava 2001.

⁸⁸ Melantrich je pojem a symbol tradičně vysoké úrovně knižní a časopisecké produkce, která přesáhla svým obsahem obzor politické strany a stala se jedním ze zdrojů vzdělání a kulturní úrovně národa. První krok k této cestě byl učiněn před sto lety, 9. července 1898, když tiskařské družstvo národně sociální strany založilo podnik s názvem „Tiskárna národně sociálního dělnictva“ a pak v roce 1910 přijalo název Melantrich, grafický, umělecký ústav Národně sociální strany. V roce 1913 se hlavním sídlem Melantrichu stává dokončená budova na Václavském náměstí zvaná Hvězda. Vznik Československé republiky byl pro Melantrich impulsem k nebývalé rychlému vzestupu vydavatelské a podnikatelské činnosti. Nebyl to však jen Melantrich, komu ovzduší nových poměrů ve vzniklé republice otevřelo cestu k tvůrčímu rozvoji. Vedle deníků začal od dvacátých let vzestup ilustrovaných časopisů. K nejstarším patřil Pražský ilustrovaný zpravodaj, vydávaný od roku 1922. Kromě pohotového obrazového zpravodajství přinášel řadu reportáží, románů na pokračování a povídek. Ještě širší oblibu získal týdeník *Hvězda československých paní a dívek*, vzniklý v roce 1925, který dosahoval nákladu až 400 000 výtisků. Do poloviny třicátých let zaplavil Melantrich novinový a časopiseckých trh v republice řadou deníků, ilustrovaných týdeníků a jiných specializovaných periodik. O oblibě novin vydávaných Melantrichem svědčí statistika z roku 1934, kdy 26% papíru spotřebovaného v ČSR v tiskárnách odebíralo toto vydavatelství, přičemž spotřeba rotačního papíru v Melantrichu činila 846 vagonů. K těmto týdeníkům se ještě řadily specializované ilustrované časopisy *Star*(pro sportovce) a *Ahoj*(pro trempy). Tak velkorosý program denního a periodického tisku si vyžadoval rozšiřování strojového parku vydavatelství. Bylo nutné hledat nové prostory. Roku Melantrich koupil Smíchovskou tiskárnu, roku 1928 koupil objekt pro tiskárnu a filiální redakci v Ostravě, roku 1934 v Brně. Roku 1928 Jaroslav Šalda svěřil funkci ředitele Melantrichu mladému, tehdy devětadvacetiletému literárnímu kritikovi dr. Bedřichu Fučíkovi. Fučík zahájil svou nakladatelskou kariéru hned nebývalé úspěšným činem, vydáním Remarquova románu *Na západní frontě klid*. Fučík vytvořil z Melantrichu významné nakladatelství, které vstoupilo do povědomí veřejnosti jako pojem představující trvalé hodnoty naší knižní kultury. Blíže Vojtěch FEJLEK, *Melantrich 1898-1998. Neodlehne ani ohni ani meči*. Praha 1998.

na *slamníku*. I toto dokládá, jak důležité pro umělce, aby se na stránkách Prager Presse alespoň objevilo jejich jméno, recenze či alespoň zmínka o jejich práci apd.

Prameny vypovídají, že tito dva se na honoráři vždy bez problémů domluvili. Vzájemná korespondence rovněž vypovídá o jejich přátelském vztahu, což potvrzuje i to, že Laurin Johnovi zasílal, stejně jako například Mahenovi nejnovější publikace soupisu své novinářské knihovny, čehož si Jaromír John nesmírně vážil a srdečně za to Laurinovi děkoval.

Roku 1927 Arne Laurina potkala nepříjemnost, když onemocněl, jako kuřák zápallem plic. O jeho zdraví se John jako přítel zajímal a strachoval, proto, když se dozvěděl, že se Laurinovo zdravotní stav zlepšuje, měl z toho radost: „*srdečný dík Vám a Vaší milé choti za vzpomínku kterou jste mně poslali z Nizzy. Doufám, že Jste se již hodně pozdravil a že se cítíte hodně silným. U mně potom zápalu plic, když jsem prodělal nutné stadium apatie a naprosté netečnosti ke všemu, nastala doba náramné čínorodé energie, což bude i u Vás...tak z Vás půjde brzo asi hrůza z té energie, až začnete řídit pracovně v Orbisu...*“⁸⁹ Johnovi dělal Laurinův zlozvyk, kterým jak už bylo naznačeno, bylo kouření velké starosti: „*...to mám velkou radost z Vašeho dopisu, to je znova jakýsi furiantský elán životní, co z něj vane. To je fajn...ale slyšel jsem, že už zase kouříte-SAKRA-to snad byste přeci neměl...*“⁹⁰ Toto vše je jistě důkazem toho, že John si Laurin vážil a považoval ho za svého spolupracovníka a přítele.

Roku 1928 žádal dokonce Laurina, aby ho zaměstnal v Prager Presse. John toužil po práci redaktora Prager Presse i za situace, kdyby mu tam nebyl nabídnut žádný plat. Dokonce tvrdil, že kdyby za něj redakce Prager Presse byla nucena vykazovat nějaký minimální plat, nebo kdyby vznikly jakékoliv výdaje byl ochoten uhradit vše ze svého. I z tohoto můžeme usuzovat, že pracovat jako redaktor v Prager Presse bylo pro každého novináře poctou a prestižní záležitostí.

Když mělo být v nakladatelství Sfinx vydáno nové vydání knihy *Večery na slamníku*, nakladatel Sfinxu požádal Johna, aby shromáždil několik stručných charakteristik této knihy. John se v tomto případě obrátil na Laurina a poprosil ho, aby mu v této záležitosti pomohl a napsal pár řádek.

Tito dva pánové spolu tedy bez problémů spolupracovali. Navzájem si zasílali různé fotografie, články a podobné záležitosti, které by mohli využít pro svá periodika.

⁸⁹LA PNP Praha, Fond Arne Laurin, korespondence osobní, přijatá, Dopis z 23.2.1927.

⁹⁰LA PNP Praha, Fond Arne Laurin, korespondence osobní, přijatá, Dopis z 25.1.1927.

Například Laurin Johnovi zaslal fotografii známého spisovatele E.E. Kische, mimochodem spisovatele, kterého jako jednoho z mála Laurin uznával.:

„...v příloze Vám posílám fotografii spisovatele E.E.Kische, jehož sebrané spisy začnou teď vycházet česky. Myslím, že byste tím Kischovi způsobil velikou radost, kdybyste tento jeho portrét, jako zuřivého reportéra otiskl v Pestrém týdnu ...“⁹¹ Tato situace také vystihuje podstatu Pestrého týdne. Už z předchozích zmíněných skutečností je jasné, že Pestrý týden měl svou prestiž, a tato záležitost to jen potvrzuje. O Pestrém týdnu je možné i hovořit o jaké-si bulvárnější variantě Prager Presse.

Mezi Laurinovi oblíbené autory patřil Leo Perutz⁹², významný rakouský židovský spisovatel a dramatik. Právě jednu u Perutzových knih, *Flammen auf San Domingo* poslal Laurin Johnovi pro Pestrý týden.

Laurin se také u Johna přimlouval za sochaře Cyrila Zatloukala, který Laurinovi psal, že by byl šťasten, kdyby byla otištěna nějaká reprodukce jeho prací v Pestrém týdnu. Domníval se, že by mu reklama v tomto periodiku pomohla k nějakému výdělku.

O tom, že měl Laurin opravdu kontakty téměř ve všech sférách, vypovídá i následující situace. Psal se rok 1931, když Jaromír John žádal Laurina o pomoc v záležitosti, která se mu přihodila v létě minulého roku. V dubnu roku 1930 nechala manželka Jaromíra Johna nechat spravit hodiny na Václavském náměstí. Problém nastal, když hodinář, kterému byly hodiny na opravu svěřeny je celé měsíce nevracel. Johnovi hodiny viděli až na podzim následujícího roku. A další problém nastal, když se Johnovi dozvěděli částku, kterou měli za opravu zaplatit. Hodinář si naučtoval 500 Kčs, což byla na tu dobu poměrně velká částka. Johnovi se to samozřejmě nelíbilo a tak si opatřil znalce, ředitele jedné hodinářské školy. Tento znalec usoudil, že cena za opravu hodin měla činit méně než polovinu. Částku, která byla určena znalcem, John zaslal opraváři hodin a napsal mu, že více peněz od něj a od manželky neuvidí. Poté se ale John dozvěděl, že hodinář, který hodiny spravoval, má spojení na policii. A to byla chvíle, kdy se John obrátil na Laurina s žádostí o pomoc. Vysvětlil Laurinovi celou situaci a požádal ho, aby využil svých kontaktů na policii, a domluvil, aby někdo onomu hodináři vysvětlil, že má hodinář jemu i manželce dát pokoj a víc je nevdíral.

⁹¹LA PNP Praha, Fond Arne Laurin, korespondence odeslaná, Dopis z 27.10.1928.

⁹² Leo Perutz- 1882- 1957, v letech 1918-1933 patřil ke světově nejčtenějším spisovatelům německého jazyka. Narodil se v Praze v rodině majitele textilní továrny. Po válce působil jako novinář a spisovatel ve Vídni. V roce 1938 byl Perutz jako Žid přinucen emigrovat. Jeho novým domovem se stala Palestina. Od konce čtyřicátých let dvacátého století žil střídavě v Tel Avivu a v Rakousku, kde zemřel na srdeční infarkt.

Vzájemné vztahy Jaromíra Johna nám svědčí také o propojenosti sfér meziválečné kultury. Z jejich vztahu je dobře patrné, jak spolu meziválečná periodika vzájemně spolupracovala. V tomto případě je to patrné na spolupráci Prager Presse s Pestrým týdnem, nebo třeba s Lidovými novinami. Tuhle skutečnost dokládá také další část Laurinovi korespondence, lépe řečeno dopis, který mu zaslal František Šelepa z lázní Kuapri u Dubrovníku, kde byl na léčení.: „Milý příteli, poslal jsem ti před čtrnácti dny nějaké fotografie a články u Kaparech. Jestli to nebudeš potřebovat, pošli to mým jménem Markalousovi pro Pestrý týden. A kdyby to nechtěl, ať mi to vrátí do Brna“.

Vztah Johna a Laurina je lze možné interpretovat jako dvě strany jedné mince. Jejich vzájemná spolupráce se odehrávala v rovině charakteru jejich listu. To co Laurin nepovažoval za vhodné uveřejnit v Prager Presse, poslal Johnovi do Pestrého týdne a naopak. Stejným způsobem to fungovalo i v rámci spolupráce s Lidovými novinami.

Z korespondence s Johnem, je znovu patrné, že Laurin byl opravdu člověkem, který měl neuvěřitelné známosti, a tím pádem mu nedělalo problém poradit nebo pomoci se záležitostmi, se kterými se na něj umělci, žurnalisté a další obraceli.

Arne Laurin jako šéfredaktor spolupracoval samozřejmě s různými knihařstvími. Jedním z nich bylo i umělecké knihařství v Praze na Vinohradech. Pracovníkem tohoto knihařství byl i Ludvík Bradáč⁹³, jehož zákazníkem byl i Arne Laurin. Bradáč Laurinovi doporučoval různé knihy a podobně, ale na druhou stranu zase docela často žádal Laurina o nějakou pomoc. Zaslal mu prospekty nových knih a pak Laurina prosil, aby mohl zařídit, aby prospekt, respektive jeho podstatná část byla otištěna v Prager Presse ve formě článku.

Znovu se Bradáč na Laurina obrátil, když potřeboval anglický překlad RUR⁹⁴. Prosil Laurina, jestli by nemohl sehnat alespoň jeden exemplář s knihkupeckou slevou. V Laurinovo schopnostech samozřejmě bylo RUR pro Bradáče obstarata a také se tak stalo.

Další, o co Bradáč Laurina žádal byly peníze, o které si Bradáč nepsal jednou, ale hned několikrát.: „Velectěný pane šéfredaktore, vděčně jsem kvitoval nedávno mi poslaných 500 Kč. Bohužel, že to bylo málo a já tak moc potřebuji. Nemohl byste mi

⁹³ Ludvík Bradáč-1885-1947, český umělecký knihvazač, redaktor, vydavatel.

⁹⁴ RUR - je kolektivní vědeckofantastické drama o vstupní komedii a třech dějstvích Karla Čapka z roku 1920. Čapek zde varuje před případnými negativními vlivy techniky na lidstvo. Je ovlivněn svým zájmem o techniku, ale také obavami o budoucnost lidstva. V této hře poprvé zaznělo slovo robot, které Čapkovi údajně poradil bratr Josef. Přeloženo bylo toto dílo více než do třiceti jazyků.

*dnes opět poslati nějakou splátku? Pro informaci uvádím, že zůstatek účtu obnáší ještě něco přes dva tisíce. Knihy o žurnalistice jsou všechny v práci a dostanete je asi za deset dní. ..*⁹⁵

Takových to dopisů, s žádostí o peníze, o doplacení účtu a podobných záležitostí přišlo na Laurinovu adresu od Ludvíka Bradáče hned několik. To je jen potvrzení toho, že situace umělců v meziválečném Československu nebyla příznivá. A nebyl to jen v případě českých umělců žijících v Československu, ale i v zahraničí. To bude ukázáno na příkladu Karla Alena Diviše, českého umělce, který působil v Paříži.

Ludvík Bradáč si nesmírně vážil toho, že spolupracuje s takovým novinářem, jakým Arne Laurin byl. Důkazem toho, je i Bradačovo psaní, které Laurinovi v prosinci roku 1931 zaslal. *„Velectěný pane šéfredaktore ...pokud se týče další práce pro Vás, sděluji Vám toto. Snad ani nevíte jak si Vás jako zákazníka vážím a jak bych to těžce nesl kdybyste mi odešel...Je mi velkou ctí pro Vás pracovati právě proto , že je mezi trochu slušnějšími knihaři známo, jakou práci požadujete a jak si dovedete na řemeslníka dokročit...Buďte proto ujištěn velectěný pane šéfredaktore, že se vynasnažím , aby nebylo mezi námi nijakých diferencí nebo nedorozumění. Vynasnažím se, abych Vám prostě vyhověl v mezích, které připouští techniku a moje znalost vazačská...*⁹⁶

⁹⁵LA PNP Praha, Fond Arne Laurin, korespondence osobní, přijatá, b.d.

⁹⁶LA PNP Praha, Fond Arne Laurin, korespondence přijatá, Dopis z 1.12.1931.

4.2 Arne Laurin a jeho kontakty v zahraničí

Už bylo zmíněno, že Laurin byl novinář s významnými kontakty a to nejen v Československu, ale i v zahraničí. Tato skutečnost bude dokázána na příkladu dvou osobností. Na příkladu malíře Karla Aléna Diviše a spisovatele Roberta Saudka.

Pro umělce, ať už malíře, ilustrátory, novináře a jiné, bylo vždy velkou ctí, když se jejich práce, ilustrace, články nebo jakýkoliv jiný příspěvek objevil na stránkách německého Prager Presse. Mladí umělci se snažili o to, aby se jejich jméno objevilo na stránkách tohoto deníku, neboť jim to otevíralo další možnosti, které by jim umožnily se zviditelnit a vydělat nějaké ty peníze, kterých v této době mladí umělci nazbyt rozhodně neměli. A protože byl Prager Presse velmi čtený, a to hlavně za hranicemi, mohlo to pro umělce znamenat velikou pomoc.

Vliv šéfredaktora Prager Presse Laurina dokládá v mnohém jeho korespondence s osobnostmi kulturního života, žurnalistiky a podobně. Mnozí mladí umělci se na něj v době, kdy působil jako šéfredaktor, obraceli s prosbami o pomoc či s žádostmi o peněžní hotovost. Toto je patrné z korespondence například s mladým umělcem Karlem Alénem Divišem⁹⁷, malířem který působil v Paříži.

V této souvislosti je třeba říci, že vznik Československa také rozhojnil návštěvy a cesty českých spisovatelů a básníků do zahraničí. Zvláště přitažlivou a lákavou byla právě Paříž. Francie se pokládala za zemi s velkou uměleckou invencí a se svobodnou a stále inspirující tvorbou, jež přitahovala umělce z Evropy i zámoří. Navazovaly se osobní kontakty a množily se návštěvy zahraničních spisovatelů v Československu. V zahraničí byly zakládány lektoráty a pobočky československých vědeckých

⁹⁷ Karel Alen Diviš - 1900-1956, významný malíř první poloviny 20. století. Narodil se jako Karel Diviš (jméno Alén si zvolil pro svou uměleckou dráhu, oficiálně se však nechal přejmenovat až v r. 1948) v rodině správce statku v Blatě na Poděbradsku. V roce 1924 se vydal za svým uměleckým snem do Paříže. Stýkal se s F. Tichým, J. Zrzavým, Toyen, B. Martinů nebo R. Weinerem. Divišova pařížská tvorba je založena hlavně na portrétech postav (Sedící černoška, Ležící mulatka, Akt se zvednutýma rukama aj.). Divišovi obrazy jsou převážně temné, malované tmavými barvami. Po Paříži zvolil za své další útočiště také New York. Do Československa se vrátil v roce 1947. Po roce 1948 byl však represemi donucen odejít do ústraní a do konce života už žil v chudobě. V tomto úseku života se jeho témata staly biblické motivy a ilustrace nebo malby s tematikou smrti. Smutná je souvislost s užitými prostředky, neboť poslední obrazy už jsou díky existenčním potížím malovány jen uhlem na papír. Blíže SKÁLOVÁ, Vanda – POSPISZYL, Tomáš, *Alén Diviš 1900 – 1956*, Praha 2005.

pracovišť, pro československé studenty byla uvolněna některá místa na zahraničních školách⁹⁸.

Tyto styky přispívaly k získání širšího rozhledu a také k obeznámení světové veřejnosti s českým kulturním životem. Paříž byla tedy lákavým centrem tehdejšího uměleckého světa. Už příslušníci předchozích uměleckých generací se vypravovali do této „Mekky“ umění za vzděláním, za aktuálními tendencemi, zkušenostmi, s nadějí, že tam dosáhnou úspěchu. Orientace českých umělců na Paříž odrážela nejen výjimečné postavení Paříže, která v druhé polovině devatenáctého století zaujala místo přední umělecké metropole a pro Čechy byla z mnoha důvodů lákavější než geograficky bližší evropská centra: Vídeň, Mnichov. Generace umělců narozená kolem roku 1900 považovala cestu do Paříže, ať už na kratší či delší dobu, téměř za povinnost patřící k základnímu uměleckému vzdělání. Po první světové válce se postupně do Paříže vypravují ve skupinkách, dvojicích i jednotlivě mladí adepti všech odvětví umění, aby se podíleli na růstu a proměnách pestrého společenství, které sdružovalo výtvarníky, literáty, hudebníky i teoretiky, stoupence mnohdy protichůdných avantgardních i konzervativních uměleckých tendencí. Studovat se jezdilo jak na oficiální umělecké školy, tak k umělcům zvučných jmen, do soukromých ateliérů a dílen, kde měli studenti možnost pracovat, své práce konzultovat a získávat cenné zkušenosti a kontakty. Studia finančně alespoň zčásti umožňoval systém stipendií, která udělovaly jak české a francouzské vládní úřady a ministerstva, tak i některé soukromé nadace. V základní orientaci mohly nově příchozím samozřejmě pomoci i oficiální úřady a zastupitelstva Československé republiky, některé odborné a profesní organizace sdružené v Ústředním výboru československých sdružení či české noviny, které v Paříži vycházely jeho péčí⁹⁹.

Malíř Karel Alén Diviš byl jedním z těch umělců, kteří se do Paříže vydali zkusit své štěstí. Přestože Divišovu pozornost poutalo dění na pařížské umělecké scéně, neztrácel kontakt ani s Čechami. Jedním z těch, s kýmž udržoval v Čechách kontakty byl právě šéfredaktor Arné Laurin. Jejich vzájemná korespondence se nesla jak v osobním, tak i pracovním duchu. Co se týče té stránky pracovní, tak Diviš, samozřejmě hlavně z důvodů výdělečných přispíval svými ilustracemi do Prager Presse. Tento deník také na svých stránkách v létě roku 1927 otiskl první reprodukce jeho děl. V obrazové příloze ze 24. července je Divišovi pod titulkem *Aus der Werkstatte des Prager Malers A.Ch.Diviš (Paris)*(Z dílny pražského malíře A.CH.Divíše/Paříž/)

⁹⁸ Blíže J. DOLEŽAL, *Česká kultura*, s. 104.

⁹⁹ Blíže Tamtéž, s. 104 – 105.

věnována polovina tiskové strany, na níž jsou reprodukovány tři jeho kresby. Nejzajímavější z nich je jednoznačně pastel *In der Bar (V baru)*. Jde o snovou kompozici s rozmlženými konturami, spojující velká písmena BAR s kontrastními siluetami postav a stylizovaným podiem či výkladem, v němž pózuje dívčí postava v trikotu. Z dalších Divišových kreseb, které se objevily na stránkách Prager Presse jmenujme ještě *Pierrot und Kolumbine (Pierot a Kolombína)* a *Liebesparchen (Párek milenců)*. Diviš dále přispíval do Prager Presse i různými ilustracemi k textům a také samozřejmě nabízel pro Prager Presse různé ilustrace, které se týkaly Paříže. To, že se práce Diviše díky Laurinovi objevily na stránkách Prager Presse, znamenalo pro Diviše také tolik potřebnou finanční injekci. Potěšením pro Diviše také určitě bylo, když si Laurin některé jeho obrazy zanechal po vlastní potřebu, což jistě přidalo Divišovi na sebevědomí.

Na konci roku 1932 se Divišovi po předchozím pobytu v severní Africe, který prožil zčásti v poušti a zčásti v domorodých vesnicích, naskytla první velká příležitost představit soubor obrazů, který si z této cesty přivezl: od 18. listopadu do 7. prosince 1932 byly k vidění na jeho první samostatné výstavě, uspořádané v galerii Van Leer, rue de Seine 41. Ve Francii na Divišovu výstavu upozornily Comoedia a L'Art Vivant, u nás Prager Presse. Autor neoznačeného sloupku v Prager Presse informuje o výstavě českého malíře Diviše, který představil své obrazy z Afriky. Nadto deník Prager Presse ještě v souvislosti s výstavou na stránkách své obrazové přílohy 28. října a 4. prosince otiskl dvě reprodukce Divišových obrazů. Šlo o portrét kabylské ženy a kabylské dívky¹⁰⁰.

Laurin byl také zároveň od Diviše velmi dobře informován o situaci v Paříži. A je třeba konstatovat, že se k Laurinovi nedostávaly zprávy zrovna příznivé. Dozvídal se, že uznání se dá vydobýt jen nadprůměrnou prací a podle interpretace Diviše byla situace složitá zvláště pro české umělce, jelikož třeba Španělé, Italové, Rusové si dokázali v Paříži vytvořit svoje prostředí, svoji atmosféru, takže pro ně bylo mnohem jednodušší se prosadit a slušněji se uživit.

Mladí malíři se v Paříži živilí malbou na látky, na porcelán a na vlastní tvorbu měli čas jen v noci. Diviš, který se v Paříži neměl zrovna nejlíp, žádal Laurina, jestli by nevěděl o nějaké práci v Praze. V Praze ovšem situace nebyla o moc příznivější.

¹⁰⁰ Blíže SKÁLOVÁ, V. – POSPISZYL, T., c.d.

Když Diviš žádal na ministerstvo školství v Praze o výpomoc (podporu), která se udílela několika umělcům každý rok, žádal Laurina o službu aby využil svých kontaktů na ministerstvu a přimluvil se za něj. A i díky pomoci Laurina Diviš obdržel telegram s kladným vyřízením a s třemi tisíci korun.

Když Diviš v roce 1934¹⁰¹ uvažoval o výměně působení v Paříži za působení v Rusku, měl být opět Laurin tím, kdo mu pomůže, což dokládá následující dopis:

„Velevážený pane šéfredaktore! Vidíte už Vás chci zase s něčím obtěžovat. Poměry v Paříži jsou tak špatné, že už nebudu moci zůstat zde dlouho-snad ještě několik měsíců mohl bych zde vydržet, ale pak budu muset odjet. Nyní se jedná o to kam? Mám doma asi 100 obrazů,ale nedá se s tím nic dělat a v Praze myslím, že to není lepší. A hladovět v Praze nebo v Paříži je asi jedno a to samé. Chci zkusit štěstí tentokrát jinde. Chtěl bych odjet do Moskvy a pokusit se najít tam nějakou práci. Dělal jsem v Paříži tucet řemesel publicitu, dekorace, porcelán, plakáty, textilní věci, hračky pro děti. Takže mohu dělat všechno co se týká malby nebo kreslení. Tedy snad bych tam v Moskvě nějakou práci našel? Kromě toho, že jsem v poslední době specializoval skoro výhradně na portréty, ale s portrétem nelze asi počítat, spíše něco praktického-umělecký průmysl. Bylo by ale nutné najít v Moskvě nebo v Leningradu někoho kdo by mě s počátku trochu pomohl abych nějakou práci našel,neboť jakmile by se mi podařilo najít práci dostal bych také ještě povolení, abych tam mohl zůstat. Musel bych ale najít práci brzo, neboť jako turista nemohl bych tam zůstat dlouho, stálo by to velké peníze. Podávat nějaké žádosti na konzulát je velmi nejisté. Nejlepší cesta je přijet do Moskvy jako turista. Najít práci a zůstat tam. Proto se obracím na Vás. Možná že znáte někoho kdo je v Moskvě. Někoho kdo by mě mohl trochu pomoci. Chtěl bych si tu cestu trochu připravit, abych tam nejel naslepo. Když byste o něčem věděl, nebo mohl mi poradit jakým způsobem to udělat byl bych Vám moc vděčen....“¹⁰²

Laurin v Rusku tolik známých neměl, ale přece jen Diviše odkázal na svého kamaráda ze studií, který v Rusku způsobil. Tento Laurinovo přítel ze studií jménem Bohdan Pavlů, působil v Rusku jako vyslanec a měl Divišovi pomoci v začátcích.

¹⁰¹ V roce 1933 se dostal v Německu k moci Adolf Hitler a začal plánovat dobytí Evropy. Jedním z jeho plánů bylo i obsazení Československa. Československá republika tedy ve třicátých letech čelila velkému tlaku. Vláda Československa si byla vědoma toho, že hrozí nebezpečí, tak hledala pomoc v zahraničí. V červnu 1934 navázala diplomatické styky se Sovětským svazem a roku 1935 byla podepsána spojenecká smlouva.

¹⁰² LA PNP Praha, Fond Arne Laurin, korespondence osobní, přijatá, Dopis z února roku 1934.

Laurin Divišův úmysl odejít do Ruska¹⁰³ nepovažoval za šťastné řešení. Doporučoval mu raději se usadit někde v okolí, kde to člověku není tak cizí. A to z toho důvodu, že do Ruska odcházela spousta lidí ze stejným úmyslem jako měl Diviš.

Ovšem tady je také nutné se zamyslet nad tím, jestli si Diviš stěžoval v dopisech Laurinovi oprávněně, jestli byla situace opravdu tak hrozná, nebo zda Diviš nebyl prostě jen člověkem, který byl neustále nespokojený. I tímto způsobem je možné obsah Divišových dopisů interpretovat. Laurina lze naopak na základě jeho slov k dané situaci charakterizovat jako praktika, realistu a lze o něm říci, že byl jakým-si usměrňujícím činitelem.

Toto však nebyla jediná pomoc Laurina v této záležitosti. Laurin mu ještě k tomu napsal doporučení, které mu mohlo v Rusku velmi pomoci. Pro Diviše, jako Čechoslováka bylo dobré, aby předložil v Rusku rekomandaci z Prahy. Požádal tedy Laurina, jestli by mu nenapsal doporučení ve formě dopisu pro vyslance v Moskvě. A k tomu ještě Laurina poprosil, jestli by doporučení nenapsal v německém nebo francouzské jazyce, protože na velvyslanectví neuměli česky.

Arne Laurin dopis pro Aléna Karla Diviše napsal nakonec ve francouzském jazyce a přidal k tomu i trošku ze svého humoru, kterým oplýval:

*„Milý pane Diviši, dostal jsem Váš dopis ze dne 24.10.t.m, a spěchám, abych vyhověl Vašemu přání: posílám v příloze dopis pro čsl.vyslance v Moskvě , prosím Vás však, abyste mu vyložil, až k němu přijedete, že jsem psal dopis francouzsky na Vaše přání, abyste se jím mohl vykázat na sovětském vyslanectví v Paříži. On by si vyslanec Pavlů mohl myslet že jsem se zbláznil, když mu po více než pětadvacetiletém přátelství najednou píše francouzsky. Tak to prosím Vás, zaříd'te tak, abych v jeho očích potom nevypadal jako trouba.“*¹⁰⁴

A i když nakonec Divišova pouť do Ruska dobře nedopadla, jelikož mu přišla negativní odpověď, svědčí to o Laurinově ochotě pomoci a také jazykových schopnostech, kterými byl vybaven. Hovořil česky, německy, francouzsky bez jakýchkoliv problémů.

Arne Laurin měl samozřejmě kontakty a vliv hlavně v Československu, proto mu nedělalo problém poradit mladému umělci, když uvažoval o uspořádání výstavy

¹⁰³ Meziválečné období v Rusku je spjata především s osobou J. Stalina a obdobím stalinismu. Probíhala zde kolektivizace, industrializace. 18. září 1934 vstoupil Sovětský svaz do Společnosti národů, mezinárodní organizace, která předcházela OSN. Sovětský svaz si v meziválečném období získal mnoho přívrženců z řad evropské levice, především v časech světové hospodářské krize, která SSSR díky izolovanosti od okolního světa nepostihla. Blíže ŠVANKMAJER, Milan, *Dějiny Ruska*, Praha 1996.

¹⁰⁴LA PNP Praha, Fond Arne Laurin, korespondence osobní, odeslaná, Dopis z 29.10.1934.

v Praze. Samozřejmě na uspořádání výstavy byla potřeba určitá peněžní hotovost a tou se mladí umělci jistě chlubit nemohli. Tak bylo na Laurinovi, aby se opět ochotně přimluvil na ministerstvu školství nebo zahraničí či v kanceláři prezidenta republiky o nějakou tu peněžní podporu. Laurin byl člověkem, který řešil věci na rovinu a byl ochoten poradit, což dokládají jeho následující slova:

„Vážený pane Diviši, dostal jsem váš dopis z 21.2. t.m. Bojím se, že cesty Vámi naznačené nejsou dosti schůdné. V první řadě by se nemohlo jednat o nějakou půjčku na uspořádání výstavy. To se v ministerstvech zásadně nedělá. Nejrozumnější by byl tento postup: Zajděte si, s odvoláním na mě k panu tajemníkovi Šafránkovi na našem pařížském velvyslanectví a prohovořte s ním celou věc. On Vám nejlépe poradí, už proto, že má o věc přirozeně také sám zájem...Pokud se mne týče, rozumí se samo sebou, že udělám rád všechno, aby se Vaše výstava uskutečnila. Ale kde ji chcete pořádat? V Mánesu? V Umělecké besedě? U Feigla? U Topiče? U Rubeše? To všechno se musí projednat napřed. Napište mi také o tom.

Já ještě pro všechny případy sděluju obsah vašeho dopisu panu Purghartovi, který v zahraničním ministerstvu má pod sebou věci výtvarné propagandy.“¹⁰⁵

Když si roku 1933 ministerstvo školství zakoupilo od Aléna Diviše dva obrazy hodnotě tří tisíc korun, byl to opět Laurin, na kterého se mladý umělec obrátil a prosbou o pomoc. Požádal Laurina, jestli by využil svých kontaktů a zajistil, aby mu ministerstvo konečně zaslalo peníze za ony obrazy, které si od něj zakoupilo. Celá věc se nakonec vyřešila a Diviš se obnosu za své obrazy dočkal.

Laurin byl také ochoten pomoci s prodejem Divišových obrazů v Praze. Znal se s jistým panem Messerem, který vlastnil obchod s uměleckými předměty na Václavském náměstí a pokoušel se u něj prodat některé Divišovy obrazy prodat.

Také měl dobré kontakty s nakladatelstvím Aventinum, a to přímo s jeho majitelem Otakarem Štorchem Marienem¹⁰⁶, u kterého se také za Diviše přimlouval a ptal se mu po nějaké té pracovní příležitosti v Praze, i když v Praze byla situace také velmi špatná, jak sám Laurin několikrát zmínil. S Otakarem Štorchem-Mariem pojily Laurina občasné pracovní záležitosti. A Štorch-Mariem stejně jako Laurin byl členem „pátečníků“ Karla Čapka. I když nutno poznamenat, že

¹⁰⁵LA PNP Praha, Fond Arne Laurin, korespondence osobní, odeslaná, Dopis z 24.2.1936.

¹⁰⁶ Otakar Štorch Marien-1897-1974, český spisovatel, nakladatel, Začal studovat v Praze na filosofické fakultě češtinu a němčinu. Při přípravě vydání regionálního sborníku Kolínska nahlédl poprvé pod pokličku "dělání knih". To jej nadchlo natolik, že ačkoliv plánovaný sborník nakonec nevyšel, rozhodl se mladý filozof hned v r. 1919 získat nakladatelskou koncesi.

mezi „pátečníky“ nechodil tak často, jako Arne Laurin. Na „pátečníky“ vzpomněl mimo jiné i Otakar Štorch-Marien¹⁰⁷ ve svých pamětech.

Další osobností působící v zahraničí, se kterou byl Laurin v kontaktu byl Robert Saudek. Robert Saudek¹⁰⁸ pocházel z židovskoněmecké rodiny, byl spisovatelem, autorem mnoha novel, básní a her, ale byl především známým grafologem¹⁰⁹. Svě odborné práce psal Saudek jak v anglickém, tak i v českém jazyce. Během svého života žil v Holandsku, Německu. V roce 1924 se pak přestěhoval do Anglie, přesněji řečeno do Londýna, odkud potom právě korespondoval s Arne Laurinem a pravidelně zasílal zprávy pro Prager Presse a nebo pro Laurinovu osobní potřebu.

Tihle dva spolu například řešili záležitosti týkající se Saudkovi spisovatelské činnosti. Saudek poprosil Laurina, jestli by mu nedoporučil někoho, kdo by mu přeložil jeho novou knihu. Laurin navrhl Saudkovi, aby překlad knihy svěřil jeho ženě Olze Laurinové. *„Milý Saudku, ...psal jste mi, že máte starosti s českým vydáním. Ptal jste se mne na radu, na koho se máte obrátit. Já pak, protože se, jak je Vám známo, sám o věc již dlouho zajímám, jsem Vám napsal, že v nejhrošším případě by to mohla také přeložiti má žena... Nabídl jsem Vám spolupráci ženinu, naprosto nezávazně a bez jakékoliv vedlejší myšlenky... Mohu se Vám zaručiti svou ctí, že je všechno tak, jak jsem Vám to tady napsal, tedy: Mně ani ženě na této zakázce nezáleželo tolik, abych já byl hleděl urvati překlad jen pro ty prachy...“*¹¹⁰

Spolupráce tedy mezi Laurinovými a Saudkem byla nakonec dohodnuta. Robert Saudek zaslal Arnemu Laurinovi k přečtení onu knihu a ten se s ním po přečtení knihy

¹⁰⁷ Otakar Štorch- Marien je ale hlavně spjat s nakladatelstvím Aventinum. Roku 1919 získal nakladatelskou koncesi a ve světě vydavatelstev se objevilo nové jméno Aventinum. Záhy získal pro spolupráci vynikající literáty i grafiky střední a mladší generace, s kterými postupem času vytvořil nakladatelství vysoké kulturní úrovně. Nakladatelství vydávalo mimo jiné Edice Aventina, jejichž prvními autory byli bratři Čapkové, Wellsovy Dějiny světa a literárně uměleckou revue Rozpravy Aventina vycházející od r. 1925 a dodnes bibliofilsky velmi ceněnou. R. 1926 byla z iniciativy Karla Čapka otevřena anglo-americká knihovna Standard Library. Setkání Mariena s bratry Čapkovými na podzim roku 1919 znamenalo pro Aventinum více, než jen získání mladých úspěšných autorů. Karel Čapek přispíval svými edičními nápady a zahraničními kontakty a Josef svým výtvarným uměním vtiskl podobu obálkám i grafické úpravě podstatné části aventinské produkce prvního období. Štorch-Marien vydal více než 300 svazků původní české klasické i moderní literatury (včetně naučné), více než 350 svazků zahraničních autorů. Jeho plán od počátku počítal nejen se spoluprací předních literátů jako byli bratři Čapkové, ale i grafiků a výtvarníků - F. Muziky, který výtvarně řídil i Rozpravy, Viktora Hugo Brunnera, Emila Filly, Adolfa Hoffmeistera, Jana Zrzavého a celé řady dalších. Velký význam měly i jeho osobní styky ve Francii, kde se mu také podařilo prezentovat řadu děl české literatury. Finanční potíže donutily Štorcha- Mariena, aby roku 1934 činnost svého nakladatelství ukončil. Za okupace působil jako redaktor v Melantrichu a sblížil se zejména s Jaroslavem Šaldou. Blíže Otakar ŠTORCH-MARIEN, *Sladké je žít*, Praha 1966 ; Aleš ZACH, c.d., s. 36 – 40.

¹⁰⁸ Robert Saudek- 1880-1935, spisovatel, velice významný grafolog.

¹⁰⁹ Grafologie-obor psychologie, který se snaží poznávat povahové nebo jiné vlastnosti, tedy vytvářet povahopis, nebo poznávat stav pisatele z jeho písma.

¹¹⁰ LA PNP Praha, Fond Arne Laurin, korespondence osobní, odeslaná, Dopis z 4.7.1925.

podělil se svými názory na ni. A nutno říci, že Laurinovi se kniha líbila, neměl nejmenší pochybnosti o tom, že půjde na odbyt. Saudkova kniha pak měla vyjít u vydavatelství Orbis. Laurinova manželka Olga tedy začala intenzivně pracovat na překladu, samozřejmě jí s celým dílem pomáhal i manžel Arne. Ten průběžně Saudka informoval o tom, jak jejich práce pokračuje a jistě nikdy nezapomněl na nějaké ty rady či připomínky, kterými Saudka zásoboval po celou dobu, co se na knize pracovalo. Kniha měla být dokončena do konce září roku 1925. Vše se nakonec stihlo bez problémů.

15. 9. potom Laurin musel odjet na čtrnáct dní do Kodaně. Ale ještě než odjel, napsal Saudkovi dopis: „...tedy, když přebírám překlad slovo za slovem, vidím, že to byla práce téměř nad lidské síly a sám se divím, že to ženu nezklátilo. To je dovolíte-li v mnohém ohledu práce pro vraha. Samozřejmě v nejlepší slova smyslu...“¹¹¹

Z těchto slov lze vyvozovat, že Laurin oplýval velkým respektem ke své ženě, obdivoval, jak vymýšlela hodné výrazy pro mnohoznačné Saudkovi termíny.

Další věcí, která s touto záležitostí jistě souvisela, byla otázka honoráře. Na tom se obě strany dohodly již na začátku spolupráce a Olga měla dostat od Roberta Saudka honorář ve výši osmtisíc.

Tato spolupráce se podle pramenů v budoucnosti opakovala ještě minimálně jednou, a to v roce 1928. Saudek měl ale problém v tom, že o jeho knize nebylo v českém tisku ani zmínka. Také zdůraznil, že tímto jednáním se český tisk liší od tisku téměř všech evropských zemí. Z této situace samozřejmě nebyl nadšen a řešil tento problém, jak jinak s Arne Laurinem a žádal ho o radu či alespoň o nějaké vysvětlení.

Ten mu na věc napsal svůj názor a poradil, jak tuto situaci změnit: „už jsem Vám jednou vysvětlil, proč český tisk nepíše o Vaší knize. Je to přece ještě větší požadavek, nežli kdybyste žádal po českém tisku, aby psal o Einsteinově teorii relativity. Krátce a dobře, není tu pro Vaši knihu referentů... Jediná možnost, podle mého zdání je tato: Štorch –Marien zvláštními dopisy, adresovanými přímo osobně šéfredaktorům listů, by poslal do novin zprávu o tom, jak byla Vaše kniha přijata cizí kritikou, třeba od titulem „Úspěch českého vědce v zahraničí“ ...Jsem samozřejmě ochoten, obrátí-li se na mne Štorch Marien, vyjítí mu v této věci co nejvíce vstříc, respektive sám takové dopisy nekoncipovat.“¹¹²

Vztah Laurina k Saudkovi lze interpretovat jako ryze pracovní. Z jejich vzájemné korespondence je to více než patrné. Za prvé spolu ve vzájemné

¹¹¹ LA PNP Praha, Fond Arne Laurin, korespondence osobní, odeslaná, Dopis z 6.9.1925.

¹¹² LA PNP Praha, Fond Arne Laurin, korespondence osobní, odeslaná, Dopis z 3.7.1929.

kořpondenci řeřili ryze záležitosti týkající se práce a za druhé to lze také vyvozovat z toho, že si vzájemně tykali. Bylo to také samozřejmě jistě dáno i tím, že každý žili v jiné zemi a nemohli se spolu tedy osobně vídat, jak to bylo třeba v případě řelepy či Mahena. V jejich případě osobní kontakt nechyběl a proto vztah s nimi nebyl jen pracovní, ale nesl se i v rovině přátelské. Velké přátelství tedy Laurina se Saudkem s velkou pravděpodobností nespojovalo, ale prameny vypovídají o tom, že jeden druhého vzájemně uznávali.

O tom, jak si Saudek Laurina vážil a uznával ho svědčí i to, že ho prosil o pomoc i v diplomatických záležitostech. To bylo i v případě, kdy Ferdinand Peroutka Saudkovi psal o článku o tzv. psychografologii. Robert Saudek zaslal tedy Peroutkovi dva články, které se tohoto tématu týkaly. Jenže uplynulo šest měsíců a Saudek o Peroutkovi od té doby neslyšel. Když Peroutkovi články posílal, žádal ho, a by si co nejrychleji opatřil kopie a vrátil mu originály co nejdřív, protože se chystal přednášet do Spojených států a články tedy potřeboval pro tyto účely. To Peroutka neučinil, tak tedy Saudek Peroutkovi zaslal rekomandovanou upomínku, telegram a když se Peroutka ani poté neozval obrátil se Saudek na Laurina, aby Peroutkovi, pokud ho uvidí, domluvil, aby co nejdříve splnil své závazky.

Saudek byl také v Londýně Laurinovi schopen pomoci i tehdy, když Laurin potřeboval nějakou knihu, která nebyla nikde jinde k sehnání: „*Milý příteli, byl bych Vám velmi zavázán, kdybyste mi v Londýně koupil knihu W.M. Flinders Petrie „ The Pyramids and Temple of Gizeh“ ... Kdybyste mohl knihu sehnati a poslati mi ji, způsobil byste mi tím opravdu velikou radost...“*¹¹³ Tuto knihu o pyramidách Robert Saudek pro Laurina sehnal, a ten z ní byl obrovsky nadšen. Dále mu Saudek také bez problémů opatřil roku 1934 deník The Times, který se k Novému roku chystal vydat velké číslo na památku stopadesáti let trvání listu. Laurin si vydání tohoto čísla samozřejmě velmi přál, tak požádal Saudka, a ten mu ho opatřil a poslal. Laurin mu samozřejmě náležitě zaplatil. Tyto záležitosti vypovídají o tom, že jejich vztah lze interpretovat i jako vztah vzájemných služeb, které si oba prokazovali.

Jejich spolupráce trvala jak ve dvacátých, tak ve třicátých letech. V letech třicátých se Laurin obracel třeba když potřeboval anglickou kořpondenci: „... obracím se na Vás ve věci, na které mně velmi mnoho záleží : *Sprátelený Pestrý týden* , respektive jeho majitel potřebuje nějaké anglické kořpondence, které zasílají

¹¹³LA PNP Praha, Fond Arne Laurin, kořpondence osobní, odeslaná, Dopis z 9.6.1938.

*časopisům krátké články , které se týkají společnosti, umění, divadla, filmu, sportu, kriminalistiky, dobrodružství atd. Byl bych Vám velmi povděčen , kdybyste mi poslal pokud možno obratem nějaké takové korespondence, z kterých by si Pestrý týden mohl vybrat...*¹¹⁴ Toto opět jen potvrzuje Laurinův kladný vztah k Pestrému týdnu, s kterým jak už bylo psáno spolupracoval a opět je to další potvrzení toho, v jaké rovině se odvíjela spolupráce Laurina se Saudkem.

Saudek dosáhl velkých úspěchů především v zahraničí, kde byl velice uznávaný. O svých úspěších samozřejmě informoval Laurina , aby se s ním podělil o svou radost. Asi největší radost Roberu Saudkovi udělalo, když byl v roce 1930 osloven Univerzitou v Harvardu, aby přijel přednášet. Laurin jako správný diplomat Saudkovi tento úspěch velmi přál. Nakonec Harvardská Univerzita nebyla jediná, na kterou Robert Saudek zavítal. Chystal se přednášet na Univerzitách Harvard, Yale, Columbia, Princeton, Boston. Laurinovi také nabídl, že by v tomto období mohl zasílat pro Prager Presse zprávy z Ameriky. Domníval se, že by tím deník Prager Presse jen získal. Tato situace jen svědčí o tom, že Saudek byl jako Čech nesmírně váženou osobností v zahraničí, ale v Čechách ho paradoxně znal málokdo.

K prvnímu lednu roku 1932 mělo Saudkovi vyjít první číslo jeho nového čtvrtletního časopisu. Časopis měl vyjít německy v Berlíně, anglicky v Bostonu a Londýně, a to u nejpřednějších nakladatelů. Titul časopisu nesl název Der Charakter a spolupracovníky časopisu měly být vynikající psychologové a psychiatři jak z Evropy, tak z USA. S ohledem na svou vlastní národnost si Saudek přál, aby se v časopise objevilo také nějaké české jméno. Podle svých slov ale potřeboval někoho, kdo je osobností, ne někoho kdo píše učebnice na základě cizích myšlenek. Saudek poprosil právě Laurina, jestli by mu nějaké vhodné jméno nemohl doporučit. To vypovídá o tom, že Saudek si Laurina velice považoval, dal na jeho úsudek či radu. A jen to dokazuje, že Laurin musel být opravdu znalým člověkem, protože když se na něj Saudek obracel i když chtěl poradit v oblasti psychologie, tak to opravdu vykazuje o Laurinově nebývalém přehledu.

Arne Laurin byl tedy pro umělce jak v Československu, tak v zahraničí osobou, na kterou se obraceli, když nastal nějaký problém. Laurin, když to bylo v jeho silách, se snažil pomoci, nebo alespoň umělce nasměrovat či jim poradit. V případě umělců v zahraničí se jim snažil pomoci s hledáním nějaké pracovní příležitosti. V případě

¹¹⁴LA PNP Praha, Fond Arne Laurin, korespondence osobní, odeslaná, Dopis z 17.1.1934.

malířů se jim například snažil prodat nějaké obrazy či je odkázal na někoho, na koho by se měli s daným problémem obrátit a nebo, když to bylo možné, tak jim pomohl sám tím, že jejich práci zveřejnil v Prager Presse. To bylo pro umělce výhodné hned z několika důvodů, za prvé z důvodů finančních, a za druhé to pro ně znamenalo velkou prestiž, když se jejich jméno objevilo na stránkách Prager Presse. Navíc je z korespondence patrné, že měl Laurin k umění blízko a tím pádem významné umělce v zahraničí podporoval. Je to vidět jak na příkladu Diviše, tak i Saudka. Osobnosti kulturního života se na Laurina obraceli tedy převážně v případech, když potřebovali získat nějakou zakázku, kontakt na nějakou osobnost či instituci. Laurina vyhledávali i v případě, když měli finanční potíže, nebo když měli touhu, aby se jejich příspěvek objevil na stránkách Prager Presse. A jelikož byl Laurin člověkem s nebývalými kontakty, bylo ve většině případech v jeho silách nějakým způsobem pomoci.

Závěr

Arne Laurin byl jednou z nejdůležitějších osobností československé meziválečné žurnalistiky a vůbec celého československého kulturního života. Je jasné, že jeho role v meziválečném Československu nespočívala jen v roli šéfredaktora vlivného, vládního Prager Presse, ale díky svým kontaktům jeho role spočívala i v pozici nejinformovanějšího novináře meziválečné doby.

Z dochované korespondence a z pamětí je patrné, že Arne Laurin znal téměř každého, kdo v Československu něco znamenal. A to ať už jde o novináře, všechny referenty v úřadech, všechny profesory na univerzitách, technikách a ostatních vysokých a odborných školách, všechny ministry, všechny umělce a spisovatele, všechny ředitele divadel, herce a tak dále. V neposlední řadě měl dobré vztahy s prezidentem Tomášem Garriguem Masarykem a Edvardem Benešem.

Z dochovaných pramenů také plyne, že Arne Laurin byl osobností dvou tváří. První je jeho osobní život a druhou tváří je bezesporu jeho role šéfredaktora. Práci v Prager Presse zásadně odlišoval od svého osobního života. Jinak se choval někde v kavárně, a jinak se choval za stolem šéfredaktora v redakci Prager Presse. Tam se proměnil v přísného šéfredaktora, který se občas neostýchal na své redaktory zakřičet či jim pohrozit výpovědí. Chtěl jediné, a to, aby jeho noviny fungovaly jak on si představoval, a aby byly zkrátka dokonalé. A i díky přísnosti a pečlivosti Laurina se z deníku Prager Presse stalo tak vlivné a významné periodikum.

Díky pozici šéfredaktora tak významného, vlivného, promasarykovského deníku jakým Prager Presse jistě byl, měl Arne Laurin možnost seznámit se s řadou zajímavých lidí. Na druhé straně, setkání s Laurinem mohlo pro mnohé lidi znamenat velkou pomoc v jejich kariéře. Protože v té době bylo pro umělce velkou ctí, když se jejich jméno či nějaký jejich příspěvek objevil na stránkách Prager Presse. Bylo tomu nejen proto, že byl Prager Presse nejserioznějším deníkem vydávaným na Československém území, ale hlavně také proto, že byl hojně čtený za hranicemi Československa. Mladí umělci, žurnalisté tak měli možnost dát o sobě vědět v zahraničí. V systému meziválečné československé žurnalistiky měl tedy německý deník Prager Presse bezesporu své specifické postavení.

Za prvé to byl vládní deník založený z iniciativy prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka, a za druhé žádné jiné periodikum nemělo tu možnost být jakým-si mluvčím

československé zahraniční politiky a prezentovat ji na stránkách deníku, který bylo možno sehnat i za hranicemi. O Laurinovi se také proto někdy mluví jako o pravé ruce prezidentů Tomáše Garrigue Masaryka a Edvarda Beneše.

V systému meziválečné žurnalistiky je také zajímavé, jak spolu periodika vzájemně spolupracovala. Z pramenů je patrné, že Arne Laurin v době svého působení v Prager Presse velice intenzivně spolupracoval s brněnskou redakcí Lidových novin a také z jeho korespondence s Jaromírem Johnem je prokazatelná jeho spolupráce s Pestrým týdnem. Propojeny ale mezi sebou nebyly jen redakce významných periodik, ale také žurnalisté, umělci samotní. Většina umělců, žurnalistů, kteří v Československu něco znamenali se navzájem znali. Dá se říci, že systém meziválečné československé žurnalistiky byl takový propojený kruh, který spolu vzájemně spolupracoval a Arne Laurin byl jistě jednou z nejdůležitějších složek tohoto kruhu.

Arne Laurin byl nesmírně zajímavá osobnost, která díky své povaze, diplomatickému chování měla mnoho přátel ve všech sférách. Laurin byl také pravidelným členem „pátečníků“ Karla Čapka, kde se seznámil s řadou zajímavých lidí. Byl to jeden z nejvíce informovaných lidí meziválečné Prahy, ve které žil od svých studijních let a kde také nasbíral své první novinářské zkušenosti. Ovšem nutno říci, že jeho kariéru a celý život jistě ovlivnilo setkání s Tomášem Garriguem Masarykem a jeho role šéfredaktora vládního deníku. Ovšem i na Laurina dolehl rok 1938, který byl zlomem pro celou československou žurnalistiku. Řada periodik na území Československa byla zakázána, a jedním z těchto periodik byl i Prager Presse. Laurin poté opustil Prahu a přesídlil do New Yorku, kde i roku 1945 zemřel.

Arne Laurin byl tedy bezesporu jednou z nejzajímavějších osobností československé žurnalistiky. Dokládá to také skutečnost, že budoucí, nadějní novináři mají dnes díky Arne Laurinovi k dispozici unikátní novinářskou knihovnu, která jim je jistě velkým přínosem při studiu. Knihovna obsahuje nejdůležitější díla týkající se žurnalistiky z celého světa, která kdy vyšla. Arne Laurin je dnes veřejnosti znám právě především díky této jeho unikátní knihovně, která se dnes nachází na Fakultě sociálních věd Univerzity Kalovy v Praze.

Osobní fond Arne Laurina, díky své rozsáhlosti jistě umožňuje další bádání. Základním pramenem je korespondence Arne Laurina. Ovšem otázkou je, co dopisy nabízí obsahově. Až po přečtení dopisů by bylo možné hodnotit do jaké míry by byla dosud neprobádaná korespondence přínosem. Jsou zde dopisy jak v českém, tak německém jazyce. Možné je ve většině případech pracovat s korespondencí přijatou, tak

odeslanou. Součástí fondu jsou i rukopisy. A to rukopisy vlastní, kterými jsou myšleny Laurinovy články, ale i rukopisy cizí. Co se týče odborné literatury, tak v té se o Laurinově osobě a deníku Prager Presse moc nových informací dozvědět nelze. Další bádání v tomto směru je určitě možné, ale je otázkou kolik nového by bylo možno přinést.

Prameny a literatura

Archivní prameny

Literární archiv Památníku národního písemnictví Praha-Fond Arne Laurin.

Korespondence osobní, přijatá - Karel Alén Diviš, Robert Saudek, Ludvík Bradáč, Jiří Mahen, František Šelepa, Jaromír John, Antonín Stanislav Mágr

Korespondence osobní, odeslaná - Karel Alén Diviš, Robert Saudek, Ludvík Bradáč, Jiří Mahen, František Šelepa, Jaromír John, Antonín Stanislav Mágr

Paměti

Brod, Max, Život plný bojů, Praha 1966.

Budín, Stanislav, Jak to vlastně bylo, Praha 2007.

Čapek, Karel, Hovory s TG.M, Praha 1990.

Černý, Václav, Paměti I (1921-1938) , Brno 1994.

Dolejší, Vojtěch: Noviny a novináři. Z poznámek a vzpomínek, Praha 1963.

Kisch, Egon Erwin, Pražská dobrodružství, Praha 1968.

Firt, Julius, Knihy a osudy, Brno 1991.

Fučík, Bedřich, Čtrnáctero zastavení, Praha 1992.

Kubka František, Na vlastní oči – Pravdivé malé povídky o mých současících. Praha 1959.

Peroutka, Ferdinand, Sluší-li se býti realistou, Praha 1993.

Reinerová Lenka, Kavárna nad Prahou, Praha 2001.

Mahelová, Helena, Vzpomínky na Jaromíra Johna, Praha 1979.

Štorch-Marien, Otakar, Paměti nakladatele Aventina I. Sladko je žít, Praha 1966.

Štorch-Marien, Otakar, Paměti nakladatele Aventina II. Ohňostroj, Praha 1960.

Odborná literatura

- Beránková, Milena, Dějiny československé žurnalistiky I. Český periodický tisk do roku 1918, Praha 1981.
- Beránková, Milena - Křivánková, Alena - Ruttkay, Fraňo Dějiny československé žurnalistiky III. Český a slovenský tisk v letech 1918-1944, Praha 1988.
- Brugel, Wolfgang, Johann, Češi a Němci 1918-1938, Praha 2006.
- Čapek, Karel, V hluboké úctě a oddanosti, Praha 1999.
- Doležal, Jiří, Česká kultura za Protektorátu. Školství. Písemnictví. Kinematografie, Praha 1996.
- Fejlek, Vojtěch, Melantrich 1898-1998. Nepodlehne ani ohni ani meči, Praha 1998.
- Gurian, Gerasimovič Jakov, Všeobecné dějiny periodického tisku, Praha 1932.
- Gurian, Gerasimovič Jakov, Věda o novinách, novinářská praxe, novinářské školy, sociologie tisku, Praha 1934.
- Gurian, Gerasimovič Jakov, Tiskové právo, svoboda tisku a cenzura, Praha 1932.
- Gurian, Gerasimovič Jakov, Současný periodický tisk, Praha 1934.
- Gurian, Gerasimovič Jakov, Dodatky. Tiskové právo, svoboda tisku a cenzura, Praha 1937.
- Gurian, Gerasimovič Jakov, Politická funkce novin, Praha 1935.
- Kárník, Zdeněk, České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929) Praha 2003.
- Kárník, Zdeněk, České země v éře První republiky (1918-1938). Díl druhý. Československo a české země v krizi a ohrožení (1930-1935), Praha 2002.
- Kárník, Zdeněk, České země v éře První republiky (1918-1938). Díl třetí. O přežití a život (1936-1938), Praha 2003.
- Kopplová, Barbora, Prager Presse. Založení listu a jeho kulturně politická úloha v letech 1921-25, Praha 1986.
- Kosatík, Pavel, Ferdinand Peroutka. Život v novinách 1895-1938, Praha 2003.
- Koschmal, Walter – Nekula, Marek – Rogall, Joachim, Češi a Němci. Dějiny – kultura – politika, Praha 2001.
- Krátká, Petra, Český PEN-klub v letech 1925-1938, Praha 2003.
- Masaryk, Tomáš Garrigue, Cesta demokracie, Praha 1977.
- Novotný, Jan, Matěj Václav Kramerius, Praha 1973.

- Otáhal, Milan, Ferdinand Peroutka-muž přítomnosti, Praha 1992.
- Pachmanová, Martina, Milada Marešová. Malířka nové věčnosti, Praha 2008.
- Peroutka, Ferdinand, Budování státu 1-2, Praha 2003.
- Peroutka, Ferdinand, Budování státu 3-4, Praha 2003.
- Pytlík, Radko, Pražská dobrodružství E.E.Kische, Praha 1985.
- Skálová, Vanda-Pospiszyl, Tomáš, Alén Diviš 1900-1956, Praha 2005.
- Soubigou, Alain, Tomáš Garrigue Masaryk, Praha 2004.
- Vilgus, Petr, Pestrý týden, 2.listopadu 1926-28.dubna 1945. Vznik, existence a zánik nejlepšího ilustrovaného týdeníku první a druhé československé republiky a období Protektorátu Čechy a Morava, Praha a Opava 2001.
- Wagner, Jan, Arne Laurin. Literární pozůstalost, Praha 1966.
- Zach, Aleš, Stopami pražských nakladatelských domů, Praha

Seznam příloh

- I. Arne Laurin
- II. Prager Presse z 15.9.1937.
- III. Prager Presse z 15.9.1937.

I. Arne Laurin

Prager Presse

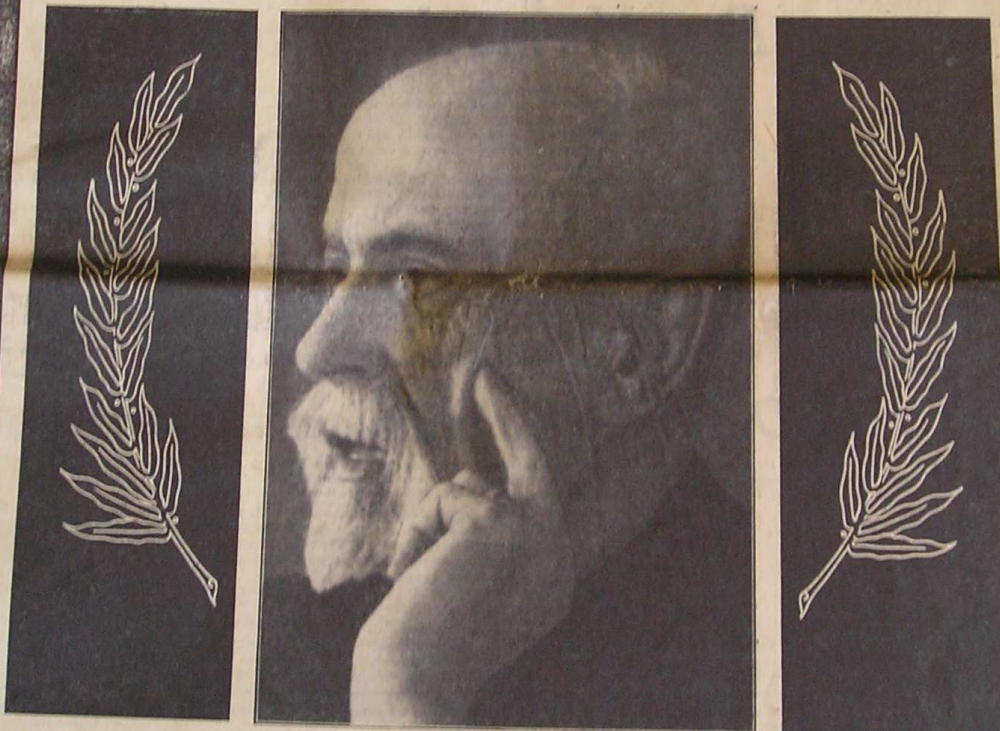
Die Tschechoslovakei
in Trauer
Tiefe Anteilnahme
des Auslands

REDAKTION UND VERWALTUNG: PRAG XII., POKROVA N. 65 • TELEPHONE N. 519-61-64, 529-64
TELEGRAMM-ADRESSE: PRAGERPRESSE PRAG • VERKAUFSPREIS: WÜCHENTAGS 80 h, SONNTAGS 86 1/2

TOMÁŠ GARRIQUE MASARYK ZASLOUŽIL SE O STÁT
Zákon č. 22 ze dne 26. II. 1930 o zásluhách T. G. Masaryka

T. G. MASARYK HAT SICH UM DEN STAAT VERDIENST GEMACHT
Gesetz Nr. 22 v. 26. II. 1930 über die Verdienste T. G. Masaryks

T. G. MASARYK

Lány, 14. September. In den frühen Morgenstunden kam die Kunde, daß der Präsident-Befreier T. G. Masaryk um 3:29 Uhr verschieden ist. Um 3:31 Uhr wurde aus Lány gemeldet:

Der erste Präsident der Tschechoslovakischen Republik Präsident-Befreier T. G. Masaryk ist in der Nacht vom 13. auf den 14. September um 3:29 Uhr nach Vollendung von 87 Jahren, 6 Monaten und 7 Tagen seines Lebens auf Schloß Lány gestorben.

Die Trauerbotschaft gab der Sohn des Präsidenten Gesandter Jan Masaryk mit folgenden Worten bekannt:

„DER VATER IST UM 3:29 UHR GESTORBEN“.

NEWARK: Tapioca Singapore per Sept.-Okt. 14.47 W. Pfeifer weiß Munkok Okt.-Dez. 1.37 W. Jan. Sept.-Okt. 3.66 W. Pfeifer schwarz, Singapore loko 3.25 W. Dez. 3.-T. Jan.-März 3.12 BW. Pfeifer Par Tollybars loko 4.25 W. Gewürznelken Sasibar Sept.-Okt. 7.81 W. Parika cif Sept.-Okt. 70.- W.

Kopra: South Sea smoked cif Marseille per Sept.-Okt. 14.- n. Singapore cif nordamerikanische Häfen per Okt. 14.- W. Dutch East Indies F. M. S. Sept. 14.37 BT. Palmkerne (Liverpool) per Okt. 11.15 BT

Jute Firate: Per Aug.-Sept. 20.50 BT, September-Oktober 20.00 BT, Oktober-Nov. 20.62 W. Nov.-Dez. 20.78 W. Lightings: Per August-September 19.75 W. September-Oktober 19.75 W.

Hani (Per Sept.-Nov.): Manila J. Gr. J. 33.- W. T. K. 27.75 W. Gr. L. Nr. 1 28.75 T. Nr. 2 26.- W. Gr. M. Nr. 1 26.75 T. Nr. 2 27.5 T.

Schellack: T. N. Orange loko 47.- bis 50.- per August - G. Oktober 47.50 W. Dez. 48.50 W.

Kautschuk: Smoked Sheet Ribber loko 9.12 T. per Oktober 8.18 BT, Oktober-Dezember 8.35 BT, per Januar-März 8.37 BT, April-Juni 8.43 BT.

ARZTE

Dr. Jan Ermačenko
gew. Hospitant des Krankenhauses auf der Bulwarka. Abt. für Dermat. und Venereologie.
PRAG I, Ul. U Pražné brány 1
Bekle Cefemal. Ordin. von 1 Uhr morgens bis 3 Uhr abend: Sonn- und Feiertage vormittags - Tel. 634-66

Londoner Wollaktion

London, 14. September. Zu Beginn der fünften jährigen Londoner Kolonialwollversteigerungserie an 7589 Ballen unter den Hammer, von denen nur abgesetzt werden konnten. Es erfolgten in um reichem Maße Zurücknahmen bei allen Sorten ab der niedrigen Gokota. Verstimmd wirkten die ausstehenden Meldungen von den australischen Löhnen. Der heutige Auktionstag brachte einen Besuch, die Auswahl war mäßig. Es zeigte sich die Nachfrage, insbesondere vor, selten des besten Handels. Feine Austral Merino Spinner-Fleasoren bis um 5 Prozent niedriger. Mittlere Austral o Spinner-Fleasoren und gute Austral Merino Hand-Fleasoren, sowie Austral Merino Spinner- und Hand-Fleasoren lagen bis um 7.5 Prozent niedriger. Das gilt von feinen, mittleren, Merinos Waschwoll von feinen, mittleren und groben Neuseeländers wollen. Feine, mittlere und grobe Neuseeländers wolle büßen 4 bis 7.5 Prozent ein. Geringe Merino Handels-Fleasoren müßten sich Abstriche 10 Prozent gefallen lassen. Beste, mittlere und Austral Scores ebenfalls bis um 10 Prozent niedriger. Feine, mittlere, grobe Neuseeland Fleasowollen gaber sogar um 10 bis 15 Prozent ab 10-12-Monatswollen, feine, mittlere und hinstas sowie Cap. Snow White standen nicht belang. Sämtliche Angaben stehen im Vergleich.

glich drei Auflagen, Sonntag mit illustrierter und literarischer Beilage. - Unverlangte Beiträge werden nicht zurückgesendet. Abonnementspreis einschließlich Montagsblatt 1 im 1 und pro Monat mit Zustellung, beziehungsweise Postzusendung Kč 18.-, Einzelnen Kč 4.-. Im Ausland einschließlich Montagsblatt: Oesterreich, Deutschland RM 4.-, Polen Zloty p. 5.-, Jugoslawien Dinar 30.-, Rumänien Lei 150.-, Frankreich Francs 20.-. Das übrige Ausland Kč 32.-. Einzelne: Oesterreich 30 Gr. in Deutschland 20 Pf., Jugoslawien Dinar 2.-, Italien Lire 1.10, Rumänien Lei 7.-, Polen Zloty -25, Frankreich Fr. 1.-. Das übrige Ausland Kč 1.50. Sonntagsblatt mit illustrierter Beilage: Oesterreich 30 Gr., Deutschland 20 Pf., Jugoslawien Dinar 3.-, Italien L. 1.10, Rumänien Lei 8.-, Polen Zloty -40, Frankreich Francs 1.50. Das übrige Ausland Kč 1.50. Montagsblatt einzeln: Oesterreich 10 Gr., Deutschland 10 Pf., Jugoslawien Dinar 1.-, Rumänien Lei 2.-, Polen Zloty -10, Frankreich Fr. -50. Das übrige Ausland Kč -8

Eigentümer, Herausgeber und Druckerel: „Orbis“, Druck- Verlags- und Zeitungs-A.-G., Prag. - Chefredakteur und verantwortlicher Redakteur A. Laurin.

Hamburg: 14. Sept. (Erste Ziffer Ware, weiße Geld). Kupfer per Sept. 7.50, 73.50, Zinn Banca und Straits (Kontrakt) 1 Sept. 34.-, 34.-, Zink roh (M. für 100 kg) 22.-, 22.-, Silber (M. für 1 kg) 41.40, 38.40, Gold (M. für 1 gr) 5.34, 3.78, Platinabfälle (M. für 1 gr) 3.80, 3.40, reines Platin (M. für 1 gr) 4.5, 4.30, Antimon Regulus chinos. (Pfund für 1 Tonne) loko 72.-, zur Verschiffung 72.-, Quecksilber (Pfund für 1 Galone) loko 15.25, zur Verschiffung 15.25, Wolfram (M. für 1 lb.) loko 22.-, zur Verschiffung 17.50, Weichblei 22.55.

London: 14. Sept. (Schlußkurse). [Erste Ziffer Geld, zweite Ware]. Kupfer Standard per Kassa 64.34, 65.-, per 3 Monate 65.-, 65.88, Liquidationspreis 65.-, Kupfer Electrolytic 62.-, 62.60, Kupfer Best Selected 61.25, 62.50, Strons Sheets -.-, Electrowirebars 67.50, Standard per Kassa 264.-, 264.50, per 3 Monate 265.50, 267.75, -.-, Liquidationspreis 264.25, Banca in London eines Lager -.-, Zinn Straits in London eingelagert 39.75, Blei ausländisches laufendes Monats zur Verschiffung 21.25, 21.31, inoffiziell -.-, -.-, in 3 Mon. zur Verschiffung 21.31, 21.57, inoffiziell -.-, -.-, Liquidationspreis 21.25, -.-, Zinn gewöhnliches, lauf. Monats zur Verschiffung 22.-, 22.06, inoffiziell -.-, -.-, in 3 Monaten zur Verschiffung 22.25, 22.37, inoffiziell -.-, -.-, Liquidationspreis 22.-, Aluminium im Inlandhandel 100.-, netto im Außenhandel 100.-, Antimon Regulus engl., Erzeugerpreis 43.50, 33.50, Regulus chinos. cif 71.-, 72.-, Quecksilber per 16-lasche 72.-, 72.60, Platin 10.25, Wolframerz cif 123.50, 127.50, Nickel -.-, inland, 180.-, 185.-, ausland, 180.-, 186.-, Weichblei 1. C. Cokes 25.50, 26.-, Kupferanfall tob 21.50, Cleveland, Gulseisen Nr. 3 -.-, -.-, Silber per Kassa 19.94, Silber auf Lieferung 19.81, Gold 140.35.

Getreide

Liverpool: 14. Sept. (Schlußkurse). Weizen: Per Oktober 8.74 T. Dezember 8.87 1/2 T. März 8.4 1/2 T. Mais: Per September 27.4 1/2 W. Oktober 27.3 W. November 27.3 W.

Baumwolle

Bremen: 14. Sept. (Schlußkurse). [Erste Ziffer Ware, weiße Geld, dritte bezahlt]. Loko 11.93. Per Oktober 9.93, 9.95, Dezember 9.88, 9.85 -.-, Januar 9.96, 9.98 -.-, März 10.38, 10.28, 10.33, Mai 10.43, 10.46, -.-, Juli 10.54, 10.53, 10.54.

Liverpool: 14. Sept. (Schlußkurse). Tagesgesamt-zufuhren: 16,400.

Amerikanische Baumwolle: Universal Standard 1594, Basis Middling loko 5.31. Per September 5.14, Oktober 5.14, November 5.15, Dezember 5.17, Januar 5.21, Februar 5.23, März 5.25, April 5.28, Mai 5.31, Juni 5.33, Juli 5.35, Aug. 5.37, Sept. 5.39, Oktober 5.42, Dezember 5.44, Januar 5.45, März 5.47, Mai 5.51.

Aegyptische Baumwolle: Basis Sakellaridis, Fully Good Fair loko 8.81, September 8.32.

Aegyptische Baumwolle: Haas Opper Fully Good Fair loko 7.65. Per September 6.38, Oktober 6.39, Nov. 6.22, Jan. 6.31, März 6.34, Mai 6.35, Juli 6.35.

Getreide und Mehl

New York: 14. Sept. Weizen loko Northern Manitoba Nr. 1 loko Montreal 135.37 135.42, Hard Summer/Winter Nr. 2 136.75 134.25, Red Summer/Winter Nr. 2 119.-, 117.-, Mais Western Mixed Nr. 2 -.-, -.-, Rozen Canada Western Nr. 2 loko New York 30.- (88.25), Gerste American Maltng Nr. 2 cif New York 7.75 (16.25), Mehl loko Spring wheat clears niedriger. Preis 6.65 (6.65), höherer Preis 6.75 (6.75), Fracht für Getreide nach England niedriger Satz 3 1/2 Sh. (5 1/2 Sh.) höherer Satz 4 1/2 Sh. (4 1/2 Sh.), nach dem Festland niedriger Satz 14.- Cents (14.- Cents), niedrigerer Satz 18.- Cents (18.- Cents). Weizenzufuhr nach dem Westen 1,547,000 (1,699,000), in atlantische Häfen 67,000 (68,000), Ausfuhr von atlantischen Häfen 21,000 (145,000), Verkauf für den Export in Schiffsladungen: Weizen 50 (50), Maiszufuhr nach dem Westen 271,000 (253,000), in atlantische Häfen 9,000 (6,000).

Chicago: 14. Sept. Weizen Red Summer loko Nr. 2 -.- (109.-), Hard Summer Nr. 2 -.- (108.75), Mixed Nr. 2 -.- (-.-), Hard Winter Nr. 3 -.- (105.-), Mais loko Yellow Nr. 2 109.50 (108.-), White Nr. 2 -.- (-.-), Mixed Nr. 2 97.25 (92.50), Hafer loko White Nr. 2 33.55 (35.25), Roggen loko Nr. 2 52.57 (51.12), Gerste loko Maltng 67.- bis 68.- (67.- bis 68.-), Weizen per Sept. 103.50 bis -.- (101.50 bis -.-), per Dez. 104.87 bis 105.- (101.75 bis 103.-), per Mai 107.87 bis 107.12 (104.57 bis 105.-), Mais per Sept. 103.57 bis -.- (102.25 bis -.-), per Mai 107.87 bis -.- (64.25 bis -.-), per Dez. 104.87 bis 105.- (101.75 bis 103.-), Roggen per Sept. 78.75 bis -.- (78.- bis -.-), per Dez. 77.82 bis -.- (76.37 bis -.-), per Mai 71.53 bis -.- (73.12 bis 77.37).

Winnipeg: 14. Sept. Weizen per Okt. 125.55 (123.62), per Dez. 123.12 (121.12), per Mai 134.25 (123.37), Hafer per Okt. 49.15 (48.12), per Dez. 47.75 (47.-), per Mai 47.62 (47.-), Roggen per Okt. 83.42 (87.12), per Dez. 87.61 (88.12), per Mai 83.87 (87.51), Gerste per Okt. 64.12 (57.50), per Dez. 55.30 (55.75), per Mai 58.37 (55.62).

Weizenzufuhr: Northern Nr. 1 255,000 (253,000), Nr. 2 35,000 (37,000), Nr. 3 73,000 (149,000), Nr. 4 26,000 (69,000). Letzte Sorte 283,000 (293,000).

Fleisch und Fette

Chicago: 14. September. Fett per September 13.60 (-) (10.45 -), per Oktober 10.9750 (10.4250), per Dezember 10.55 (-) (10.4250), per Januar 10.55 (-) (10.4250), per Mai 10.50 (-) (10.4250), Speck *) per Sept. 15.3750 (18.3750), Fet loko 11.05 (-) (10.50 -), leichte Schweine 12.35 bis 12.50 (11.50 bis 12.40), schwere Schweine 12.- bis 12.55 (11.50 bis 12.-), Zutuhr nach Chicago 10,000 (10,000), Zutuhr nach dem Westen 43,000 (41,000).

*) Bauchspeck trocken gesalzen.

New York: 14. Sept. Fett fa. Western 11.50 (-) (11.35 -), Mafale 11.10 bis 11.32 (10.90 bis 11.-), Talz 7.37 (7.37).

Alte Firma - Moderne Erzeugnisse

Stampiglie
Vignette

JOSEF KUBIAK
PRAG II, SPÁLENA 40. - TEL. 251-15 118

HOTEL HYBERNIA
PRAG II, HYBERNSKÁ
Telephone 204-31, 204-32 - Restaurant und Kaffee im Hotelpala - Zimmerreihe von K 8

**Löschapparate
Extincteurs**

erzeugt und liefert in erstklassiger Ausführung nach allen Ländern

Ing. K. Stoček
Löschapparatefabrik
Praha II, Václavské n.
Telephon 331-22.
Rayonvertreter werden aufgenommen

